

V I R T A 4

VIRTA 4.

Maaliskuu 2007

- Käsi Sydämellä -kieli, mielikuvitus, magia, muutos.....3
Matti Rautaniemi

- Valkoinen kukka, mustaa viiniä.....7
Antti Filppu

- Essentia -Tapio Kotkavuoren haastattelu.....15
Matti Rautaniemi & Aarre Lehto

- Muistelmia olemattomasta ajasta.....25
Hippo Taatila

- Gurdjieff ja itsetutkiskelu.....28
Dennis Lewis

■ Ulkoasu ja kuvitus **Janne Heinonen**

virta@kevytnostalgia.org
www.kevytnostalgia.org/virta

Virran neljännessä numerossa käsitellään kielen, kokemuksen, olemisen ja totuuden/todellisuuksien teemoja. Näkökulmia tarjotaan niin moderniin magian harjoittamiseen, länsimaisen kulttuurin marginaalisiin virtauksiin kuin arkisen elämän halkeamista tihkuvaan myyttiseen todellisuuteenkin. Seuraava artikkeli ammentaa lehden muista kirjoituksista ja toimii laajan pääkirjoituksen omaisena johdatuksena käsiteltäviin aiheisiin.

Käsi sydämellä

-Kieli, mielikuvitus, magia, muutos

teksti: Matti Rautaniemi

Sanat ”käsite” ja ”käsittäminen” ovat molemmat peräisin kieleemme sanasta *käsi*. Kätensä avulla ihminen esimerkiksi tarttuu johonkin, ottaa sen käyttöönsä tai muokkaa sitä. *Käsitteet*, sanat joilla merkitsemme jonkin asian joksikin tietyksi, ovat yhtälailla haltuunoton *välineitä*. Niinpä voimme myös *käsittää* ainoastaan jotain sellaista, joka on käsitteellä määritelty joksikin tietyksi. Sitten Wittgensteinin päivien nämä asiat ovat tulleet lähes itsestäänselvyyksiksi.

Silti arkisen ja akateemisen ajattelun selkein ero näyttää olevan, että vain jälkimmäinen pysähtyy pohtimaan käsitteiden ja niiden kohteiden välistä suhdetta. Akateeminen ajattelu suorastaan (ainakin parhaimmillaan) perustuu rinnakkaisten käsitetodellisuuksien väliselle keskustelulle. Arjen tasolla taas oletamme tavallisesti todellisuuden olevan kaikille enemmän tai vähemmän sama.

On kuitenkin arkisimmallakin tasolla selvää, että ihminen, joka on koko ikänsä lukenut ainoastaan Aku Ankkaa, näkee maailman varsin toisella tavalla kuin sellainen, joka tuntee läpikotaisin vaikkapa väliamerikkalaisen runouden kirkkaimmat helmet. Jonkin kulttuurin ihmisillä on näennäisesti yhteinen kieli, mutta se miten kukin yksilöllisesti soveltaa kieltä, riippuu hänestä itsestään. Jo subjektiivinen henkilöhistoria lataa yksilön käyttämät käsitteet merkityksillä, jotka erottavat ne toisten vastaavista. Kielen muovautuva rakenne myös mahdollistaa sen käyttämisen ”itsensä näköisesti”. Tämän seurauksena jokaisella on suhteellinen autonomia oman todellisuutensa luomisessa. Lyhyesti sanottuna todellisuus riippuu siitä, miten sen käsit(teellist)ämme. Niinpä myös se, millaisia ja mitä asioita koemme, riippuu pitkälti siitä, millaisessa käsiteuniversumissa päätämme elää.

Se, että kieli on ensisijaisesti kommunikaation väline, asettaa tietysti joitakin rajoituksia sille, miten sovellamme sitä henkilökohtaisen näkemyksemme mukaisesti. Käyttäessämme kieltä tahdomme yleensä tulla ymmärretyiksi. Siksi joudumme sovittamaan sanamme joihinkin ulkoa määrättyihin ehtoihin.

Pierre Bourdieun ajatukset kielen ja yhteiskunnallisten valtarakenteiden suhteesta ovat varmasti vähintään yhtä tunnettuja kuin Wittgensteinin oivallukset kielestä todellisuuden rakennusaineena. Alistetut pysyvät alistettuina, koska valtaapitävät määräävät kielenkäytön ja kommunikaation ehdot. Kieli voi tästä huolimatta toimia kapinan keinona: Erialaisten vähemmistöryhmien taipumus hiljaiseen kapinaan slangin avulla on tullut tutuksi suurille massoille viimeistään rap-musiikin siirryttyä ghettoista kattohuoneistoihin. Jonkin kielenkäytöntavan omaksuminen tai omaksumatta jättäminen on oman sosiaalisen paikkansa määrittämistä. Jopa äärimmäisen karkea ja kehittymätön kielenkäyttö voidaan nähdä eron tekona vallitsevaan todellisuuteen.

Jossain määrin objektiivinen fyysinen todellisuus asettaa sosiaalisen todellisuuden ohella tiettyjä rajoituksia subjektiiviselle kielenkäytöllemme. Sen lisäksi, että käsityksemme maailmasta on rakentunut pitkälti kahdella jalalla kulkevan kädellisen eläimen näkökulmasta, asettavat aistimme ja aivokemiamme tiettyjä rajoituksia sille, miten hahmotamme kokemuksiamme. Ihmismielessä on kuitenkin kiehtova ominaisuus, jonka avulla on mahdollista tavoitella suurempaa autonomiaa tässäkin suhteessa. Ihmisen mielikuvitus toimii edellä mainittujen ehtojen alaisena, mutta silti se ei periaatteessa tunne minkäänlaisia rajoja. Mielikuvitus kyseenalaistaa vallitsevan, hyväksytyyn todellisuuden ylivallan. Se mahdollistaa uudenlaisen suhteen luomisen kielen ja sen ulkopuolisen todellisuuden välille, uusien

asioiden tuomisen materiaalisen todellisuuden piiriin. Aivan kaikissa käsitejärjestelmissä on lopulta kyse ilmiöiden ja sanojen mielivaltaisesta, metaforisesta yhdistelmästä. Tämä avaa loputtomat mahdollisuudet ihmisen luovalle mielikuvitukselle.

Käsitteellisen todellisuuden mielivaltaisuus ja mielikuvituksellisuus ei missään määrin erota sitä ”*tosiasioista*”. Esimerkiksi sopivat psykoanalytikko Sudhir Kakarin kertomukset intialaisesta kansanlääketieteestä. Kakarin mukaan länsimaiset psykiatriset menetelmät ovat tehottomia monille intialaisille, jotka käsittävät ongelmiansa johtuvan demonien ja muiden henkiolentojen kolttosista. Lääkärin yritykset tutustuttaa heidät uuteen käsitteistöön hädän hetkellä ovat turhia. Sen sijaan vuosisatojen aikana hyväksi havaitut kansanparannusmenetelmät mahdollistavat ongelmien käsittelyn potilaiden tuntemalla kielellä. Euroopassa koulutuksensa saaneena intialaisena psykologina Kakar osoittaa mielestäni huomattavaa edistystä myöntäessään henkienmanauksen kiistattoman toimivuuden näissä tapauksissa.

Tietystikään intialaisen demonologian tapauksessa kyse ei ole yksilön subjektiivisen mielikuvituksen, vaan kulttuurisen perinnön voimasta. Nämä ihmiset ovat jo syntymästään oppineet näkemään maailman tietyllä tavalla. Yhtäläillä tämä esimerkki kuitenkin osoittaa, että todellisuus riippuu siitä, miten sen käsit(teellist)ämme. Luultavasti kaikkialla maailmassa ihmiset kärsivät mielenterveyden ongelmista. Eurooppalaiset kutsuvat niitä neurooseiksi ja psykooseiksi, intialaiset demoneiksi.

Totta kai ihmisillä on myös ollut hammassärkyä ennen hammaslääketieteen keksimistä, mutta sen merkitys on luultavasti ollut hyvin toisenlainen kuin nykyinen tieto puutteellisen hygienian aiheuttamasta reiästä hampaassa. Reikä hampaassa ja sen aiheuttama kipu ovat kiistattomia tosiasioita, mutta se, miten ihminen päättää toimia tilanteessa riippuu pitkälti hänen omasta käsitemaailmastaan. Aku Ankkaa lukenut luultavasti sitoo narun hampaansa ja oven välille.

Kielen manipulointi on vanha ja tehokkaaksi havaittu keino asioiden tilan muuttamisessa. Hienovaraisimmillaan, mutta toisinaan myös tehokkaimmillaan se on nähtävissä jokapäiväisessä keskinäisessä kanssakäymisessämme, kun pyrimme valitsemaan oikeat sanat saadaksemme tahtomme läpi, saadaksemme virheemme näyttäytymään vähemmän ilmeisinä tai vakuuttaaksemme jonkun toisen ajatuksistamme. Saatamme jopa huomaamattamme käyttää tätä manipulaation tapaa itseemme, kun rauhoitamme itseämme määrittelemällä harmittavan tilanteemme helpommin hallittavin sanankääntein.

Karkeampaan, jopa törkeään todellisuuden manipulointiin kielenkäytön avulla törmäämme taas päivittäin joukkomedioiden parissa. Kuin huomaamatta esimerkiksi valtakunnallisten sanomalehtien kielenkäytöstä on tullut kauttaaltaan kaupankäynnin kielen läpätunkemaa. Niinpä on päädytty tilanteeseen, jossa aivan kaikkea on arvioitava voitontavoittelun näkökulmasta ja jossa on mahdollista jopa puhua vakavasti sellaisista naurettavuuksista kuin "Suomi-brändistä", joka

täytyy saada samaan "valintakoriin" muiden maiden kanssa. Vastaavasti poliittisissa kiistakysymyksissä asetelma luodaan tavallisesti niin, valinta on tehtävä kahden yhtä hedelmättömän äärimielipiteen välillä. Usein itse kysymyksen on huonosti aseteltu ja johtaa kätevästi keskustelun painopisteen ja julkisen huomion pois todellisesta ongelmasta. Kielen luovaan potentiaaliin sisältyy siis myös vallankäytön mahdollisuus. Yhteistä kieltä rajoittamalla voidaan hallita valtaväestön (joka, kuten edellä todettua, turhan harvoin pysähtyy pohtimaan kielen ja todellisuuden suhdetta) käsitystä todellisuudesta.

Todellisuus näyttää siis olevan sosiaalisen kielen, yksilöllisen mielen ja objektiivisen maailman vuorovaikutusta. Vaikka tämäkin näkökulma on vain yksi tapa hahmottaa asiaa, on sen etuna nähdäkseni siihen sisältyvä huikea luova potentiaali. Ihmisellä on varsin suuri mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaisessa maailmassa hän elää. Ja mikä vielä kiinnostavampaa, oikeanlaisilla välineillä hän pystyy vaikuttamaan myös siihen, miten toiset ihmiset kokevat maailman jossa he elävät. Todellisuuksia on monia. Jopa yksityinen ihminen saattaa käsitteellistää olemistaan eri tavoin eri tilanteissa. Hän paitsi valitsee sanansa tilanteen mukaan, myös määrittelee itsensä tavalla, joka vastaa kulloinkin käytössä olevaa kielellistä todellisuutta. Käsittemaailmat kuitenkin myös limittyvät ja muovautuvat, kirjaimellisesti virtaavat toisiinsa. Kieli on kuin elohopeaa. Vaikka sen avulla voidaan hallita todellisuutta, sitä itseään ei ole mahdollista hallita. Se on elävä olento, muuttuva organismi, joka ei pysy hetkeäkään paikallaan.

Tämä kielen ominaisuus tekee siitä niin taiteilijoiden kuin maagikoidenkin keskeisen työvälineen.

Oscar Wilde kirjoittaa esseessään *Valehtelun rappio*, että taide edeltää todellisuutta. Se, että nykyisin ihmiset ihastelevat auringonlaskuja, johtuu Wilden mukaan yksinomaan siitä, että joku on joskus keksinyt maalata auringonlaskun. Näin luonnonilmiö on erotettu merkiksi, objektiksi johon liittyy tiettyjä merkityksiä. Taiteen ja todellisuuden suhde noudattaa yksinkertaista dialektista kaavaa: teoksessa jokin asia erotetaan yhteydestään, suodatetaan taiteilijan subjektin läpi. Vastaanottaja saavuttaa uuden (joko uudenlaisen tai kokonaan uuden, ennen olemattoman) yhteyden sen kuvaamaan asiaan. Tosin lienee syytä mainita, että taiteilijan tarkoitusperillä ja vastaanottajan kokemuksella ja siitä syntyvillä merkityksillä ei välttämättä ole paljonkaan tekemistä keskenään. Vastaanottajan kokemus olisi kuitenkin mahdoton ilman taiteilijan tekoa, joten se ei ole siitä täysin riippumatonkaan.

Taiteilijan tehtävä on luoda illuusioita, uusia tapoja nähdä todellisuus. Illuusio ja eskapismi eivät enää saa olla negatiivisia, “epätodellisuutta” merkitseviä käsitteitä. Mikään todellisuus ei ole toista todellisempi. Yhteiskunnallisesti virittyneiden, “tiedostavien” ihmisten todellisuus on aivan yhtä mielikuvituksellinen kuin vaikkapa modernin rituaalimaagikon. Ero on vain siinä, mitkä asiat nähdään olennaisina, minkälaisia merkityksiä niille annetaan ja minkälaista kieltä niiden kuvaamiseen käytetään.

Uskontoa voidaan pitää yrityksenä käsitteellistää sitä inhimillisen kokemusmaailman puolta, joka jää muiden käsitemaailmojen ulkopuolelle ja marginaaleihin. Tai jos asia halutaan niin nähdä, uskonto on käsitejärjestelmä, jolle kaikki muut käsitejärjestelmät perustuvat. Siinä missä institutionaalinen uskonto edellyttää usein (joskaan ei aina) tietyllä tavalla käsitteellistetyn henkisen todellisuuden passiivista hyväksymistä, maagikko pyrkii käsitteitä manipuloimalla aktiivisesti hallitsemaan tätä henkistä todellisuutta. Yhteisistä merkityksistä murtautuminen näyttäytyy tietysti uhkana järjestykselle, siis sosiaalisesti jaetulle kielelle. Tästä johtuen monissa suurissa uskonnoissa magia nähdään uskonnon vastavoimien palvelemisena. Maagikko näkee maailman suhteessa omaan Tahtoonsa, siis omaan subjektiiviseen kielelliseen todellisuuteensa.

Siinä missä taiteilija voi teoksellaan suoraan vaikuttaa toisiin (vaikkei koskaan jokaiseen, eikä ehkä koskaan täysin haluamallaan tavalla), on maagikon tilanne mutkikkaampi. Miten todistaa, että jokin tapahtuma on suoraa seurausta hänen Tahdostaan? Modernin okkultismin isänäkin pidetylle Aleister Crowleylle ajatus rationaalisesta tarpeesta perustella syy-seuraus -suhteita oli silkkaa typeryyttä: “*Enough of Because! Be he damned for a dog!*”. Asian tapahtuminen tai tapahtumatta jääminen riittää. Kuten taideteos, myös maaginen työskentely voi vaikuttaa tai olla vaikuttamatta, ainoa todiste tästä on välitön kokemus, jonka tulkitaan aiheutuvan siitä. Eihän esteettinen kokemukseen ole kaikille sama, eikä yhdenkään ihmisen kohdalla mekaanisesti toistettavissa.

Silti harva haluaa kiistää esteettisten kokemusten olemassaoloa, sillä pöivittöin ne muokkaavat todellisuuttamme. Taiteilijaan n?hden maagikko on hankalammassa asemassa ulkoisen, julkisen objektin puuttuessa. Ei siis ole mit?n syyt? olettaa, etteiv?tk? maagiset teot ja virtaukset vaikuttaisi p?ivittöiseen el?m?mme.

L?nsimainen maaginen ja okkultistinen traditio pohjaavat osittain niin sanottuihin hermeettisiin kirjoituksiin, jotka 1400-luvulla inspiroivat oppineita. ”Hermeettinen” viittaa tekstien oletettuun jumalalliseen syntyper?n Kolmasti Suuren Hermeksen kirjoittamina. Kolmasti Suuri, Trismegistos, on jumala jossa yhdistyv?t kreikkalainen Hermes ja egyptil?inen Thoth. Hermes on runouden ja taiteen, urheilun, musiikin, matkailun ja kaupank?ynnin jumala. Thoth oli vastuussa kirjoitustaidosta, oppineisuudesta ja magiasta. Roomalaisen kulttuurin Merkurius on hyvin samankaltainen, ja usein heihin rinnastettu jumaluus. My?s germaani Wotan ja intialainen jumalatar Saraswati voivat olla mainitsemisen arvoisia t?ss? yhteydess?. Kaikkien n?iden jumalten tapauksessa korostuu kielen, kommunikaation ja kirjoituksen aspekti.

On mielenkiintoista pohtia sit?, miten modernin myllerryksess? vakautensa menett?nyt l?nsimainen ajattelu on joutunut my?nt?m?n totuuksien ja todellisuuksien moninaisuuden. Oikeanlaisella asenteella tarkasteltuna j?lkimodernissa sekasorrossa on mahdollista n?hd? monien it?maisten ja l?nsimaalaisten esoteeristen ajattelumallien ihanteiden toteutuvan.

Hindulaisuuden ep?todellisuutta merkitsev? *maya*-k?site pohjautuu sanskritin *mittaa* tarkoittavaan sanaan. Nykymaailma tarjoaa entist? v?hemm?n tukea asioiden varmaan arvioimiseen, niiden ”mittaamiseen”. Ep?todellisuuden lis?ksi maya merkitsee my?s luovaa voimaa. Ihmisen arkitodellisuuden tyrannia on paljastumassa vain verhoiksi hahmottoman todellisuuden edess?. Samalla informaatio, viestint? ja kaupank?ynti tuntuvat k?yv?n ylikierroksilla. T?lt? pohjalta my?s enemm?n tai v?hemm?n hermeettiseen traditioon pohjaavien uususkonnollisten liikkeiden ja kirjallisuuden koko ajan kasvava suosio n?ytt?ytyy kiinnostavassa valossa. Aivan kuin Hermes olisi korotettu viestinviej?n arvostaan korkeimmaksi hallitsijaksi. Hermes on kuitenkin paitsi viestinviej?, my?s veijari ja varas. Yksil?llistyminen hengen alueella ja sen tarjoamat luovat mahdollisuudet kantavat mukanaan my?s uhkia, jotka liittyv?t talouskasvun ja kilpailun hermeettisiin taiteisiin.

K?sitteiden sekamelskan ei siis pid? antaa h?mment?? kaiken keskuksessa olevaa kokevaa mielt?. K?sitteelliset todellisuudet, siis kaikki ne asiat, mit? pid?mme ”totena” ovat ep?t?ydellisi? ja v?liaikaisia. Jos ”totuutta” aletaan etsi? k?sitteellisist? *todellisuuksista*, on kysymyksess? vain ja ainoastaan vallantahto ja pakottaminen (Kuriositeettina mainittakoon, heprean kirjain Ė (yod) merkitsee k?tt? ja symboloi tahtoa, ja tarjoaa n?in oivallista materiaalia esitt?mieni ajatusten pohtimiselle.) T?st? johtuen niin maaginen kuin muunkinlainen k?siteakrobatia vaatii vastuullisuutta suhteessa toisiin ja tarkkaavaisuutta

suhteessa itseen. Mikäli pääsee unohtumaan, että käsitteet ovat viimekädessä alisteisia olemisen faktalle, jota säätelevät ihmisen ulottumattomissa olevat lait, saattavat seuraukset olla tuhoisia.

Mutta mitä oikeastaan on käsitteiden ulkopuolella? Mikä toimii perustana peräänkuuluttamalleni etiikalle? Ihminen ei kykene murtautumaan mielensä ja kielensä rajoista, korkeintaan venyttämään niitä ja järjestelemään niiden sisältöä uudelleen. Ihmisen tietoisuus on pieni saareke valoa valtavassa pimeydessä. Myös mieli itsessään on jotain tietoisuutta suurempaa, eikä kukaan kykene hallitsemaan sitä tai tuntemaan sen sisältöä kokonaan. Taiteen, magian ja uskonnon

palauttaminen mieleen ei ole niiden todellisuuden kiistämistä vaan sen vahvistamista. Ne vetoavat mielen ulottuvuuksiin, jotka eivät ole yksilöllisen tietoisuuden hallittavissa. Tietoisien mielen kehittäminen ja muokkaaminen tarjoavat loputtomasti työmaata, ja nähdäkseni nykymaailma tarjoaa siihen ainutlaatuisen suotuisat mahdollisuudet. Tärkeintä on hitaasti ja kärsivällisesti kaivertaa mieli ja mielikuvitus irti auktoriteeteista, kääntää huomionsa pois ulkoisista kohteista ja saattaa itsensä seuraamaan sydämen, oman olemisemme ääntä. Tässä on kaikki varmuus, mitä voimme saavuttaa. Se on kaikki, mitä tarvitsemme.

VALKOINEN KUKKA, MUSTAA VIINIÄ

teksti: Antti Filppu

Turistimatka länsimaiseen sielunmaisemaan Anthropoksen ja Logoksen kanssa herätti tarpeen nähdä, miten Sofia voi. Olen kiinnittänyt huomiota keskustelematta jääneeseen, laittanut kupin pyörimään ja katsonut mihin se pysähtyy. *Namedropping* on tarkoitettu hyväksikäytettäväksi; jos kiinnostusta löytyy, ihmiset voivat ottaa itse tarkemmin selvää. Jätän muiden harkittavaksi, ovatko nämä irralliset tekstikatkelmat arvokkaita vai eivät.

Muodollinen hajanaisuus palvelee tässä sisältöä. Aiheena on lähes yleismaailmallinen merkityskriisi, joka ilmenee hyvinkin erilaisilla tasoilla ja haittaa ennen selkeinä pidettyjen asioiden hahmottamista. Haluan kuitenkin antaa viimeisen ja painavimman sanan myönteiselle ajattelulle. Asioiden hyvien puolten havaitseminen ja tietoinen korostaminen muuttaa maailmaa parempaan suuntaan. Toivon lukijoiden pitävän tämän mielessään, seuratessaan alla olevia rivejä.

Tekstin alkuperäisversio on kirjoitettu keväällä 2005 Nykyantropologian kurssille. Se jäi keskeneräiseksi ja oli ylikriittinen tahallaan. Huomasin myöhemmin, miten vaikea on häivyttää pois ivallista äänensävyä. Ymmärsin myös entistä selvemmin, miten tärkeää myönteisen asenteen varjeleminen on.

Marshall Sahlins on tehnyt sarkastisen huomion (vuoden 1994 Sidney Mintz -luennollaan *The Sadness of Sweetness*) länsimaisen kulttuurin merkityshorisontista, jonka historiallinen vaikutus on yletynyt myös antropologisiin teorioihin; elämä nähdään onnellisuuden tavoitteluna, jatkuvana liikkeenä kohti nautintoa, pois päin alati uhkaavien kärsimysten luota. Tällainen *trope* on Sahlinsin mukaan *triste*. Se antaa kuvan kulttuurista, jonka ihmiset ovat pohjattoman surullisia (Sahlins 1996, 415). Onnellisuus elämän tärkeimpänä päämääränään, raamatullinen risti kannettavanaan ja smithiläis-hobbesilaisen Adamin (*The Economic Man*) ideaali pohjantähtenään länsimainen yksilö yrittää parhaansa mukaan kasvattaa pääomaansa ja omistusoikeuksiaan valtiollisen muodon ottaneen merikäärme Leviathanin siunauksen suojissa. Tämän ilosanoman vieminen muualle maailmaan, kääntöpiiriltä toiselle, on kuitenkin ollut rankkaa. Kilvoittelu Jumalan suosiosta, Amerikan, Afrikan, Aasian ja muiden mantereiden ryöstäminen ja alistaminen ovat vaatineet veronsa. Hesperinen yksilö on, at the end of the day, vaarassa menettää kosketuksensa syvään elämään ja hajota yhteensopimattomiksi kappaleiksi, entisten viittauskohteiden ja suhteiden verkkojen lakatessa pitämästä hänen maailmankuvaansa järjestyksessä.

Sahlins yksinkertaistaa asioita, suoristamalla eri aikakausien merkitysvirtausten kulkua Minervan pöllön viisauden ja post-modernin haahkan typeryyden piirteitä yhdistelevällä turistimatallaan länsimaiseen aatehistoriaan, aina sen nykyauktoriteettien syntysijoille Vanhan Testamentin luomismyyttiin asti. Nimetessään itse heti aluksi käsittelevänsä lähinnä ”some common average mainstream Judeo-Christian ideas of the human condition” (mts 395) hän pesee onnistuneesti kätensä; arveluttavat väitteet kuuluvat asiaan. Ja kuvatut matkakohteet puhuvat puolestaan. Punaisena lankana on tarina, joka alkaa Aatamin syntiinlankeemuksesta ja päättyy Nietzsche-sitaattiin (”maailma on ollut hullujenhuone jo liian kauan”).

Liikun Sahlinsin jalanjäljillä samoissa maisemissa, mutta vien keskustelua toisaalle vieraillemalla eri paikoissa. Sahlins provosoi ja kärjistää asioita koko inhimillisten erehdysten historiaa hyväksi käyttäen. *The Sadness of Sweetness* piirtää raadollisen muotokuvan länsimaisen kulttuurin olemuksesta. Itse palaan vielä pyhille paikoille, temppeleihin ja kirkkoihin, luostareihin ja lehtoihin.

Teollinen vallankumous tehtiin siedettäväksi makeuttamalla uuden ajan mietoja huumeita kuten

kahvia, teetä ja kaakaota, toisin kuin niiden kotimaissa joissa ne nautittiin sellaisenaan ilman sokeria (mts).

Kahviini ei mitään turhaa laiteta, vaikka kermasta en aiokaan luopua. Kerman käytöllä viittaa löyhästi nk. salatieteelliseen / mystiseen hengenperinteeseen länsimaissa - mutta myös muihin vaihtoehtoihin näkökulmiin, joita on tullut esiin monissa kulttuurisissa sivujuonteissa; sellaisiin pohjavirtoihin jotka ovat ehkä vaikuttaneet antropologiankin syntymiseen, kuten Sahlins toteaa. Näiden virtausten merkitys on ollut yhtäläillä ”näkömätöntä” ja kiistatonta niin tieteiden kuin taiteidenkin saralla. Klassisia esimerkkejä ovat Isaac Newtonin fysiikan tietämys, joka perustui astrologian ym salatieteiden harrastukseen ja oli lähinnä niiden sivutuote, sekä viime vuosisadalla C.G Jungin löydös alkemististen symboleiden liikkeestä halki länsimaisen kulttuurin päätyen piilotajuntaa koskeviin psykoanalyttisiin teorioihin, nostaen esiin kysymyksen mm. synkronisiteetin olemassaolosta ja luonteesta.

Okkulttisista virtauksista ei ehkä koskaan saada kunnollista selkoa, niitä ei ehkä voida tieteellisin keinoin erottaa muista kulttuurin puolista (jotta oikea tutkimus tulisi mahdolliseksi). Silti, ne ovat olleet useissa historiallisissa / psyykkisissä murtumakohdissa antamassa voimaa silloin kun tavalliset syy-seuraukset ja elämänselitysmallit ovat pettäneet. Einojuhani Rautavaara on Jungia mukaillen todennut, ettei kukaan kestäisi arkkityypin täydellistä menetystä. Myyttinen todellisuus, jonka ilmenemismuotoja yllämainitut merkitysvirtaukset väistämättä ovat, kokonaan hävitessään aiheuttaisi katastrofaalisen lamaannustilan. (Itse olen samaa mieltä niiden ihmisten kanssa, jotka puhuvat uudenlaisen henkisen heräämisen **here and now** olevan ihmiskunnalle kohtalonkysymys).

Yhteiskuntatieteet ovat kohta uhanalaisia lajeja. Niiden tulevaisuuden kannalta on pidetty tärkeänä keskustelua siitä, miten yksilölliset merkitykset asettuvat vasten sosiaalisen kokonaisuuden - kulttuurissa vaikuttavien holististen voimien - eri puolia, ja millaista niiden tutkimisen pitäisi olla. Sahlinsin edustamassa perinteessä nämä vastakohdat eivät sulje toisiaan pois muuten kuin nimellisesti. Ne kuuluvat (viime kädessä) yhteen. Huolimatta lukuisten tutkijoiden eriävistä päätelmistä syntynsä saaneista katkerista ja yhä jatkuvista kiistoista, molemmat vaativat omaansa. Yksilö luodessaan maailmaa tekee sen kulttuurisissa puitteissa ja kulttuuristen ohjenuorien varassa, vaikka hän aina itse sen tekeekin.

Kummankaan osapuolen palauttaminen mihinkään muuhun kuin toisiinsa on harhaoppia tämän suuntauksen edustajille, joita voidaan kutsua kulttuurin puolustajiksi. Akateemisen kahvipöytäkeskustelun piirissä tämä kuulostaa hyvinkin järkevältä. **Miten erilaiselta maailma näyttää, jos kahvit juodaan omissa oloissa?**

Tieteellisten teorioiden kiistoissa ja uskonnollisten opinkappaleiden vuosituhantisessa kädenväännössä voidaan nähdä paljon ”merkitsemätöntä” tyhjää tilaa, rajamaita, koskemattomia seutuja, mutta myös valloitetuja ja menetettyjä alueita. Totuuden henki ilmenee eri tavoilla eri paikoissa. Yhteiskunnallisista merkitsijöistä voidaan tehdä yksityiskohtiin asti menevää tieteellistä tutkimusta, siihen on konkreettiset edellytykset. Yksilön henkilökohtaiset tuntemukset ja havainnot jäävät usein mittojen ulottumattomiin, ja niitä voidaan ilmaista paremmin muita kanavia pitkin (kuten taiteessa tai uskonnossa) ei kuitenkaan koskaan täysin yhteneväisesti muiden havaitsemien todellisuuksien kanssa. Tämän asian ymmärtäminen tai muistaminen tuntuu olevan vaikeaa. Sama aihe nousee esiin aina uudestaan eri yhteyksissä jostain syystä; niin ihmisten riidoissa yksilöllisistä kokemusmaailmoista kuin yhteiskunnallisten näyttämöiden tapahtumissa. Mistähän se johtuu?

Liikehdintä pois päin yhteisöllisten struktuurien ja merkitysten tutkimisesta kohti yksilöllisiä uhkaa häivyttää kulttuurin / yhteisön käsitteen kokonaan. Vaikka selkeä liike takaisin päin on olemassa (yksinkertaistaen; aina Sahlinsista Bruce Kapfereriin), tilanne on epäselvä. Vallitseva trendi voi johtaa lopulta molempien ”vastakohtien” sisältämien voimien tasa-painoiseen huomioimiseen, tai kulttuuritieteen kenttä voi hajota lisää erilaisiin koulukuntiin, joista suurin osa redusoi biologiseen determinismiin tms kaiken sen mikä ennen nähtiin kulttuurisena, osa jää kirjoittamaan post-moderneja piirteitä sisältävää kirjallisuutta, luoden sille uusia alalajeja (kuten mannermainen filosofia paikoin jo tekee), ja periferinen murto-osa vielä yrittää tuoda kokonaisvaltaista näkemystä tai ymmärrystä ihmisenä olemisen kulttuuriseen luonteeseen ja sen mahdollisesti äärettömiin (sekä äärettömästi uusiutuviin) ilmentymiin. Kapferer esittää antropologian tehtäväksi ”the radical questioning of all perspectives and theories about the nature of human being” (2001, 16). Taustaoletuksena on inhimillisen kulttuurin essentialisoimaton lähtökohta, mikä menee niin pitkälle ettei sitä voida määrittää yhteneväisesti, mistä todisteena on jo olemassa sen hajonta antropologisissa teorioissa (mts 12).

Asetettuna vasten selkeitä harhaoppeja, kuten edellä mainittua reduktiota biologiaan, Kapfererin argumentti tulee helposti ymmärrettäväksi (muillekin kuin antropologeille).

Kaikella inhimillisellä toiminnalla on jollain tapaa sosiaalisia luonteenpiirteitä (paitsi puhtaalla hulluudella), vaikkei se näkyisikään päälle päin. Emile Durkheim aikoinaan kieltäytyi redusoimasta yhteisöä merkityksineen sen itsensä ulkopuolelle. Yhdessä hegeliläisen perinteen kanssa tämän ajatuksen ympärille rakentunut teoreettinen lähestymistapa muodostaa vastalauseen ainoalle suurelle maailmanselitykselle, jonka länsimainen kulttuuri on kyennyt luomaan; sille joka pyörii akselilla **Economics of genesis / Genesis of economics**. Tämän vastalauseen mukaan ihminen on lähtökohtaisesti sosiaalinen olento, eikä vasta sopimuksen jälkeen kuten Hobbesilla ja muilla. Koska sosiaalisuus ei ilmene itsessään tai identtisesti ihmisten, aikojen ja paikkojen vaihtuessa, myös kulttuurin täytyy olla olemassa.

Yhteisiä nimittäjiä maailmantulkintoihin on etsitty monesta suunnasta, samoin kuin yhteisiä kulttuurien rajat ylittäviä, yleisinhimillisiä piirteitä. Reduktionismista puhuttaessa esiin nousee väistämättä kysymys mm. ihmiskunnan psyykkisestä yhdenmukaisuudesta. (Just 2004, S.A 189-190). Nigel Rapportin mukaan yksilöllinen psyyke tarvitsee kulttuuria vain näyttämökseen. Sosiobiologia kaikissa eri nykyilmentymissään edustaa toisenlaista äärilaitaa. Molemmat ovat yhtä triviaaleja Kapfererin ja muiden kulttuurin puolustajien silmissä. Mutta miten on "myyttisen todellisuuden" jatkumon kohdalla, ja miten sen (lähes) universaalit johtoteemat suhteutuvat maailman kulttuureihin?

Ainakin mytologinen sanasto tyhjenee merkityksistä kohdatessaan rationalistisen tieteen ihmiskuvan. Hobbesin ja muiden uranuurtajien seurauksista kärsinyt William Blake reagoi tähän kehitykseen luomalla uudenlaisen, henkilökohtaisen mytologian kristinuskosta, jossa "tämä maailma" kiellettiin kokonaan. Kaikki maailmassa oli sielua, ruumis sen erottamattomana ja uloimpana osana. Victor Turnerin huomio myyttisen kokemuksen luonteesta sittemmin myötäili Blaken näkemystä, tuoden sen sävyjä antropologiankin piiriin; myytit merkitsevät alkuja, eivät loppuja. Ehkä kyse on vain kokemuksellisesta tosiasiaista, joka jää tarkemmin määrittelemättä. (kts. Roy Wagnerin *Lethal Speech* vuodelta 1978). Myyttien maailmassa on vielä toistaiseksi riittänyt tulkittavaa, tulkinnanvaraa. Ehkä kyse on pohjimmallaan pohjalla vaikuttavien, pyhyyden

kokemukseen ja "pyhään maailmankaikkeuteen" sidoksissa olevien metaforisten ilmaisujen ulkoisesta muuttumisesta ajan mukana.

"POETRY MAKES NOTHING HAPPEN"

Raamatun Jumalan tekemä absoluuttinen ero itsensä ja luomakuntansa välille on lähes ainutlaatuinen maailmanhistorian kulttuureissa. "A willful human act, Adam's sin opened the dole abyss between 'the absolute' perfection of God and the radical wickedness of man" (Sahlins 1996, 411). Augustinus totesi, ettei ihminen voi olla tekemättä syntiä. Tämä ei ole lähtöoletuksena muualla maailmassa. Nietzsche toi vertauskohdaksi kreikkalaisten jumalat, jotka affirmoivat elämän arvoja sen sijaan että olisivat tehneet niistä kielteisiä, ja liittyi Hölderlinin seuraan. Molemmat ajattelijat puhuivat myöhemmille aikakausille, eivät omalleen. Mutta Nietzscheellä oli enemmän vihaa ja kaunaa äänensävyssään (joka kannattaa huomioida kun lukee hänen teoksiaan). "A line of argument running notably from Augustine through Leibniz repudiated the classical pantheistic notion that God made the universe from Himself, on the grounds that 'from a god only a god can proceed'" (mts 396). Eri tulkinta, vähemmän absoluuttinen ero ihmisen ja "jumalan" välillä puhdistaisi paljon karstaa Hesperian sydäimestä. Olisiko synkretistisen, pakanallisia ja hermeettisiä piirteitä sisältävän "vaihtoehtoisen" suunnan hakeminen vielä mahdollista? Ihmisen osuus maailmasta / luonnosta, ihmisen ja jumalallisen välinen kanssakäyminen, johon kuuluu myös magian toimijuutta ja toimivuutta koskeva kysymys (englanniksi **agent, agency**) aiheuttavat edelleen päänvaivaa paitsi antropologiassa (Siikala 2002), myös (uus)uskonnoissa. Durkheim sanoi aikoinaan, ettei ole olemassa magian kirkkoa. Mutta asia on oikeastaan päinvastoin. Rukouskin on maagista toimintaa. Tarpeettoman rationalistisia jaotteluja tehdään edelleen, joista pahimmillaan jää käteen vain kirjaimia, sanahelinää.

Länsimainen kulttuuri on läpeensä individualistinen, ja sen perimmäiset merkityksiä luovat rakenteet ovat olleet olemassa jo kauan ennen Valistuksen aikaa. Genesis loi perustan myöhemmälle (kaiken kattavalle eli kosmiselle) Taloustieteelle. Niillä on sama akseli, jonka toimesta täysin vastakkain olevat arvojärjestykset tekivät vuoronperään tilaa toisilleen. Syntiinlankeemuksen seuraukset ja kirkkoisien valitukset ihmisen turmiollisista haluista kääntyivät

renessanssin jälkeen ympäri porvarillisen, ”vapaamielisen” yhteiskunnan tukipilareiksi. Samalla pahuus muuttui luonnolliseksi. Ihmisen itsekiinnostus ja rakkaus nousivat keskeisiksi arvoiksi. Ironista kyllä, myöhemmät ja arvostetuimmat sosiaalista käyttäytymistä kuvaavat teorit edelleen heijastavat Augustinuksen nimeämiä ihmisen kolmea peruspahetta: (taloudellinen) hyöty Marxilla, seksi Freudilla, ja voima / valta Nietzscheillä ja Foucault’lla. (Mts 397-398.)

Hobbesin teokselleen valitsema raamatullinen nimi heijastaa oudolla tavalla kulttuurimme historian hämääriin juurtuneita lähtöoletuksia. Niinikään se kertoo myyttisten symboleiden uusiutumisvoimasta arvaamattomienkin asiayhteyksien kautta. *Leviathan* on edelleen muutakin kuin vertauskuva valtiosta, joka Jumalan auktoriteettia hyödyntämällä saa pidettyä kaaoksen voimat järjen rajoissa. (Jälkikäteen ajateltuna näyttää siltä, että valtioiden avulla vain saatiin enemmän ja järjestelmällisemmin tuhattua korvaamatonta inhimillistä elämää). Jos ei kauheutta herättävänä myyttisenä oliona, niin konkreettisenä todellisuutena poliittisella kentällä vapaata suvereniteettia nauttivan eliitin mielivaltaiselta vaikuttavan, kyltyttömän tuhoamisvimman muodossa. Tällainen on Kapfererin nimeämä Uusi Leviathan, joka ruumiillistuu selkeimmin Yhdysvaltojen (eliitin) toiminnassa nykypäivän maailmassa (Kapferer 2004).

Merkityshorisonttien kyseenalaistaminen on Kapfererille olennainen tavoite, kun maailman etnografinen kartoitusta on saatu päätökseen, ja globalisaatio-ideologia kulttuureiden ennennäkemättömästä sekoittumisesta kukoistaa edelleen. (Jonathan Friedman on huomauttanut, ettei globalisaatio ole mikään uusi asia sama nähtiin jo Antiikin hellenistisessä yhteiskunnassa). Sosiaalitieteissä jotkut haluavat jo kieltää yhteiskunnan käsitteen kokonaan, minkä Kapferer tulkitsee osaksi laajempaa kulttuurista liikehdintää ja kehitystä. (Kapferer 2004 S.A,151-153). Monet ovat syystäkin huolissaan tieteellisyyden säilymisestä, jos sosiaaliset rakenteet katoavat tutkimusten kysymyksenasetteluista. Mihin *Anthropos* ja *Logos* ovat menossa maailman muutoksissa? Sahlins jatkaa sarkastisia vertauksiaan: ”the garment industry was once the cutting edge (so to speak) of union militancy, but there is now much more Marx in the university. The university was the bastion of the established structure, but there is now much more Levi Strauss in the garment industry” (1982, 288-289).

Pierre Clastresin vallankumouksellinen huomio *society against the state* on saavuttanut tietyissä piireissä jo klassikon / kliseen aseman. Siitä tehtyjen kommentaarien joukossa kyseltiin aiemmin sellaisten kulttuureiden perään jotka eivät tarvitse valtiota tai taloudellista hyötyä mihinkään, ja nykyään niiden valtioiden perään, jotka eivät pohjaa ekonomistiseen ihmiskäsitykseen.

Aikoinaan loikatessaan materialismin ja biologian vaunuista pois Sahlins näki objektiivisen tiedon mahdollisuuden, jonka ei tarvinnut pohjata positivismiin tai funktionalismiin: *Islands of History* selittää kulttuurin olevan struktuurin ja toiminnan välistä dialektiikkaa, jossa toiminta aina alkaa struktuurista ja myös loppuu siihen. Usein se muuttaa sitä siinä sivussa. Havajilla 1800-luvulla tapahtuneessa kulttuurien kohtaamisessa kapteeni Cook ja hänen miehistönsä olivat puolijumalia, jotka saivat vapaasti nauttia saaren naiskauneudesta, kunnes tuli rituaalisen uhraamisen aika, jolloin pää lyötiin poikki ilman varoitusta. Kaksi kovin erilaista käsitystä maailmasta eivät kohdanneet samalla ymmärtämisen tasolla. Kaikella on hintansa. ”The world is under no obligation to correspond to the categories by which it is thought even if, as Durkheim said, it can only exist for people in the way that it is thought”. Vanhaa virttä veisaten: kulttuurit ovat olemassa ja ne ilmenevät sosiaalisen todellisuuden tasolla. Culture-as-constituted ja culture-as-lived täytyy ymmärtää saman symbolisen prosessin eri puolina. (1982, 290-291.) Kapferer painottaa tätä myös; ideat saavat merkityksensä ja muotonsa aina käytössä, eikä niitä tulisi erottaa käytännön yhteyksistään (2001, 13).

Merkitykset ovat siis alttiita muutoksille sosiaalisessa maailmassa. Merkit eivät ole arbitraarisia eivätkä suoraan pohjaa saussurelaisittain mihinkään riippumattomaan ideamaailmaan, ”signs are notoriously ‘polysemic’ as conceptual values; they have multiple meanings” (Sahlins 1982, 289). Roy Wagner on toistanut samaa moneen kertaan kritisoidessaan Lévi-Straussia. Kulttuurillisen luovuuden tuominen mukaan itse teoriaan pyrkii pitämään merkityksiä synnyttävän tilan jatkuvasti avoinna. ”Culture is...in essence excessive (it goes beyond the demands of reproduction) and irrational (since it defines the terms by which things are valued as ends, it cannot be explained in terms of means ends rationality). It manifests human self-creation at the level of communities”. (Keane 2003, 227.) Wagner pohjaa koko kulttuuriteoriaansa keksimisen varaan (kts. *The Invention of Culture*, 1975). Kapferer puhuu tästä myös (2001, 15).

On olemassa ajatus **reality is fascism**. Toisaalla uskotaan absoluuttisiin viittauskohteisiin. Maailmassa on varmasti tilaa myös ”kulttuurille” niiden väliin. Eri asiayhteyksissä pätevät eri lait. Mihin minä uskon? (Kun sijoittaa itsensä välittömään kulttuuriympäristöön, joutuu määrittelemään toimijuutensa suhteessa valtiollisiin olosuhteisiin, ja alkaahan sieltä löytyä kaikenlaista, tarpeellista ja tarpeetonta). Ira Bashkow on esittänyt laajennetun version Franz Boasin tavasta määrittää rajoja; kulttuuria ympäröivät keskenään päällekkäisyyksiä ja limittäisyyksiä muodostavat rajat (boundaries), eivät valtiolliset tai ehdottomat raja-aidat (borders). Kulttuuri-käsitteen kriitikot kiertävät kehää, kritisoiden vanhoja ja hylättyjä käsityksiä, pohjaten itsekin pääosin niille perusteille, joita symbolinen antropologia ja strukturalismi aikoinaan toivat esiin (ja joille eroavuuksistaan huolimatta oli yhteistä mm. holistinen lähestymistapa). (Keane 229-230.) Meillä on vain ”the space of encounter in which people seek or deny one another's recognition” näihin kohtaamisiin liittyy jatkuva etäännyttämisen ja lähentymisen dialektiikka: niiden pitäisi sekä viedä meitä pois päin, kohti objektifikaatiota, ja tuoda meitä takaisin ainoana kaiken kattavana tukipilarina olisi siis itse sosiaalisuus (Keane 239-243). Tämä ”epistemologies of estrangement and intimacy” (mts 225) tuottaa koko ajan sekä yksilön biografialla että liikettä kohti yleistä.

Mutta palataan aiempaan. Asioilla on puolensa ja kääntöpuolensa. ”Cultural meanings are irreducible and therefore potentially untranslatable”. Vaikka Clifford Geertz aikoinaan ajattelikin antropologiaa ja samalla siteeraasi W.H Audenia - poetry makes nothing happen - kulttuurintutkimusta ei oikein voi rinnastaa runouteen (siitä huolimatta, että molemmat luovat merkityksiä joskus merkityksettömältä tuntuvaan maailmaan). Runous on jumalallisesti suojeltua, sanotaan. Miksi sitten menneiden aikojen ihmistieteiden klassikot elävät keskuudessamme niiden ”runollisuuden” ansiosta, harvoin pelkästään tieteellisten saavutusten vuoksi? Ehkä tätä asiaa kannattaa miettiä vielä. **Lopputuloksena on aina ulkoisia merkkejä ihmisten sisäisistä kokemusmaailmoista.** Ulkokohtaisuuksiin menemistä joudutaan ajattelemaan aina uudestaan suhteessa essentialismiin, edelleen suurimpien ongelmien ollessa agency ja self-interpretation, vaikka monet ovatkin loppujen lopuksi samoilla linjoilla, kiistelyiden johtuessa eniten siitä kenen näkemys parhaiten edustaa (itsensä määrittelevää) toimijuutta ja sen suhdetta yhteiseen (mts 234).

Jotain on tapahtumassa tässä maailmassa, joka on saattanut vaikuttaa myös tieteellisiin kehityssuuntiin. Jos avataan ongelmaa toisesta kulmasta. Tiede kykenee tuottamaan tärkeitä huomioita / havaintoja erilaisista kokemuksista ja niistä tehdyistä tulkinnoista, muttei se voi mitenkään saavuttaa tai välittää eteenpäin, eikä se edes halua, sitä intuitiivista tietoa joka vaistomaisesti kumpuaa ihmisen sisältä, joka kertoo asioista joita nähdään ”sielun silmillä”. Sellaiseen ei ole olemassa mitään varmennusta valtiollisten instituutioiden taholta, eikä toistaiseksi ole ollut juurikaan mahdollisuuksia puhua Hengen ilmentymistä niiden kautta (mikä ei tarkoita, etteikö tieteen maailma olisi täynnä ihmisiä, jotka näkevät).

Post-modernismin aalto on laskeutumaan päin ja ”lääkietieteellinen maailmankuva” on vallannut alaa psykiatriassa / psykologiassa. Vastaavanlainen reduktionismi kognitiivisten mallien muodossa on saanut osan uskontotieteestä kääntymään luonnontieteellisten metodien puoleen painissaan jumalten kanssa. Uskontotieteessä on kuitenkin edelleen mahdollista tutkia pyhyiden ilmiötä tai myyttistä tietoisuutta, satavuotias Mircea Eliade on yhä kuin teorianakin, jakoa kahteen puolesta tai vastaan.

KUVIA VANHOISTA JA UUSISTA PAIKOISTA

”Populaarin” kentän laajeneminen pyrkii kehystämään koko kulttuurin. Median valta symboleiden manipuloijana on todellista niille, jotka sitä seuraavat. Toisaalta maailma on laajentunut niin moneen suuntaan, että siitä on kohta mahdotonta sanoa mitään varmaa. Taitaa olla tosiasia, ettei 50-70-lukujen jälkeen tiedemaailmassa ole enää ollut varsinaisia guruja; jo pelkän ylitarjonnan vuoksi ei voida vielä tietää niitä nimiä, jotka tulevat jäämään tieteen historiaan viime vuosikymmenten merkittävimpinä. Yliopistojen tutkijoita on tällä hetkellä elossa enemmän kuin koskaan aiemmin koko maailmanhistoriassa yhteensä. Kaikki fragmentoituu: forget culture? Ehkä ei kuitenkaan. Johtoaiheita etsitään eri paikoista kuin aiemmin. Vain ihmiset hajoavat, eivät kulttuurit, kuuluu Jonathan Friedmanin kipeää tekevä sanonta. Sosiaaliset liikehdinnät muuttuvat, mutta ne pysyvät sosiaalisina, ja niillä on silmin havaittavat vaikutuksensa. Kirkko ja valtio eivät enää ole olemassa yhteenkokoavassa (vanhan ajan tyyliin holistisessa) merkityksessä.

Media ja yksilöllisten valintojen seuraukset, mm. harrastukset, kaikenlaiset tapahtumat, opiskelu- ja työalat jne ovat tulleet niiden tilalle. (Mikä kokoaa länsimaisia tai suomalaisia ihmisiä yhteen? Ei ehkä suoranaisesti enää mikään, mutta jokaisen on pakko etsiä näistä pirstaleista ”omaansa”. Sen verran voidaan varmasti sanoa nykykulttuurista. **Mutta mitä se kertoo meille?**).

”**M**ediaseksikkyyden” (mitä ikinä sillä tarkoitetaan) kasvava sosiaalinen tilaus on ideatasolla houkuttelemassa ihmisiä ns. kaikkien sääntöjen hylkäämiseen, Matti Sarmelan manailemaan kaikkien kokemusten rajojen pakonomaiseen ja jatkuvaan laajentamiseen (mikä on ollut nähtävissä jo vuosikymmenen ajan). Ideaali ja arkitodellisuus eivät onneksi koskaan kohtaa, mutta edellinen antaa jälkimmäiselle ohjenuoria matkaa varten. Joskus aiemmin se oli nk. goetheläistä individualismia, jossa henkisesti kehitettiin ”itseä” kohti saavuttamatonta yhteisesti tiedostettua ylevää päämäärää. Matkan tekeminen ainakin oli mielekästä (Friedman, S.A 2004; kts. myös Dumont 1994). Osa Sarmelan pessimistisistä huomioista pätee nyky-Suomen kulttuurin ideologisella kentällä ihanteina, joita ihmiset yrittävät tietämättään ja tietoisesti toteuttaa käytännön elämässään - epäonnistuen aina enemmän tai vähemmän, kuten Roy Wagner (1975) jo aikoinaan esitti kulttuuristen esikuvien toiminnan perusteista. Media on alusta lähtien imitoinut elämää, ja ihmiset **oikeasti** jäljittelevät tätä elämän imitaatiota, yrittäen tehdä siitä omaa todellisuuttaan. Kuinka monet suomalaisen kulttuurin suunnannäyttäjät ovat vain tiettyjen hallitsemattomien virtausten ilmentymiä?

Internet voisi potentiaalisesti olla ehtymätön tiedonlähde, jonka kautta pääsisi hetkessä käsiksi äärettömän suureen kirjastoon. Monet ovat tehneet viime vuosina korvaamattoman arvokasta työtä skannaamalla sinne vanhoja, muuten lähes saavuttamattomissa olevia teoksia. Kehitys on kuitenkin kulkenut ennalta arvaamattomiin suuntiin. Nettimeret ovat saastuneet muutamassa vuodessa kun Itämereltä ja Välimereltä siihen meni vielä vuosikymmeniä. Keith Hartin mukaan ”the digital revolution has given us a new emergent model of society in the Internet. The norm of this new world is stark inequality” (2004, S.A 223). Samaa mallia, joka Kapfererin ja Friedmanin kritisoimina uhkaa peittää allensa reaali maailman, ilmeisesti noudatetaan myös sähköisessä avaruudessa. Yhdistelmä *post-modernia hajontaa massoille, valta ja rikkaudet valituille taivaspaikkansa lunastaneille* on varmasti tehokas menetelmä. Mitähän sillä tilataan?

Netistä tunnetusti löytyy monenlaista toimijuutta ja toimintaa. Sivuutan ilmeiset esimerkit ja mainitsen vain magical agency keskusteluun liittyen erään muotivirtauksen; kaaosmagian ohella myös ”post-modernit maagikot kävivät täällä” (ei siis enää yhteisöllisiä rituaaleja, vaan eristäytyneitä yksilöitä jotka täysin asian tiedostaen pyrkivät rakentamaan arbitraarisesti valittujen fragmenttien varaan tätä kehitystä on kritisoiu samoin perustein alan piireissä kuin antropologiassakin). Ovatko merkitykset pirstoutuneet nettifoorumeissa, noudattaen samaa hajoamisen lakia kuin muuallakin? Itseensä sulkeutuvat narkissokset ajelehtivat sielun yössä etsimässä ideologista ruumistaan. Se yö voi olla pitkä ja yksinäinen. (Sahlinsilla on tähänkin huomautus koskien sielu-ruumis erottelua ja niiden välistä kiistaa länsimaissa; kaikkialla maailmassa tehdään samankaltaisia erotteluita, mutta ainoastaan täällä siihen on kuulunut epätoivoinen, loputon kamppailu [1996, 402]).

Ruumiista on enenevässä määrin tulossa merkitysten keskus, ja samalla ”itse” tai ”minä” fragmentoituu lisää (Friedman 2004). Perverssillä tavalla tämä voi tuoda takaisin Foucault'n ja Roland Barthesin myöhemmät vaiheet; nahkaa, diivailua ja sadomasokismia, de sadelaista irstailua. Toisinsanoen, keho määrittää kaikkia merkityksiä. Barthes vanhoilla päivillään kun hän oli keksinyt omaelämäkertansa biographeemit, ja kirjoitti nauktionon tekstistä kertovia hekumallisia sanaleikkejä - ajeli limusiinilla Pariisin yössä ja metsästi nuoria poikia. ”Return of the Subject” kuuluu 70-80 luvuille, mutta sen jättämät tahrat kiehtovat edelleen.

Yleistyvä trendi (tieteellisten) kustantajien taholla on ollut, etteivät he ole kiinnostuneita tutkimusten vaan kirjojen julkaisemisesta, jotka ovat aina kauppatavaraa. Myynti määrittää niiden arvon (Siikala, S.A 2004). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, ettei Peter Metcalf saa Borneon etnografiaansa julkaistuksi, tai jos saa kukaan ei lue sitä, mutta kovakantisia väitöskirjoja Kalifornian alakulttuureista syntyy tihenevään tahtiin, ja niitä on myös saatavilla Suomalaisesta Kirjakaupasta. Ihmiset valitsevat, kysyntä määrää tarjonnan. Vai oliko se toisinpäin?

Nykyinen länsimaisen kulttuurin ilmaiseksi tarjoilema henkinen kriisi voidaan nähdä Lévi-Straussilaisittainkin: kommunikaation yli-kiihtymisenä. *Mythologiques* eepoksessa esitetty strateginen väistöliike myyttisen jatkumon suuntaan pelastaa Lévi-Straussin viime hetkellä de Saussuren

ja strukturalismin umpikujalta, ja jättää meille jotain ajattelemisen aihetta. Emme voi määrittellä ”myyttistä” tyhjentävästi, mutta se vaikuttaa meidän elämässämme edelleen, näkyvillä ja näkymättömillä tavoilla. Biologian ihmiskuva rakennettiin alunperin uskonnollisten (ts. myyttisten) käsitysten päälle; sillä on vuosituhantinen taakka kannettavanaan. Tämän se tekee osin tietämättään? Determinismi tai meemiteoria ovat tietystä näkökulmasta vain jatkoa vanhoille myyteille, paitsi ettei niissä ole mitään ”tuonpuoleisen” viehätystä jäljellä. Aivan kuten Barthesin *Mytologioita* aikoinaan; Ranskan ympäriajossa on yhtä paljon myyttiä kuin tämän päivän *Parsifal*-lavastuksissa.

”WHERE IS ONE STANDING WHEN ONE STANDS OUTSIDE THE TEXT?”

Se mitä lisään kahviini muistuttaa minua eräästä asiasta. Myyttinen / uskonnollinen merkitys liukenee helposti maailmaan, kuin se olisi luotu sitä varten. Mielekkyyttä jonka se tuo tullessaan voisi verrata johtoaiheeseen tai -motiiviin. Roy Wagnerin mukaan ihmiset ja se miten merkityksiä käytetään ovat tärkeämpiä asioita kuin niiden abstrakti perimmäinen olemus. Wagner ei suosittelen zen-paradoksien lumoihin jäämistä; New Age -yrtitee kiehuu yli uudestaan ja uudestaan, eikä satoria tule koskaan. Vaihtoehtona olisi, kuten antropologiassa, ”little satori going a long way” (Wagner 1975 & 1986). Itse olen samaa mieltä mitä ihmisiin tulee ja eri mieltä zenistä, vaikkei se olekaan my cup of coffee.

Monenlaiset esoteeriset virtaukset ovat oikeasti olleet olemassa rinta rinnan ns. virallisen tieteen historian ohella. Positivistinen ja porvarillinen maailmankuva piti itsensä mahdollisimman puhtaana erilaisista mutaliejuista (kuten Freud oppipojalleen Jungille totesi synkronisiteetin olemuksesta, sillä libidosta oli tehtävä dogmi). Nykymuodoissaan nämä kulttuurin alalajit syntyivät kaikki samaan aikaan: kun tiede, taide ja uskonto erosivat toisistaan. Tarkoitukseni oli ja on esittää kysymys mielekkyyteen liittyen. Löytyikö sieltä jotain todellista? Onko olemassa jokin tietty (määriteltävissä oleva / määrittelemätön) kaikille yhteinen merkityksen lähde vai ei? ”**Kyllä, kyllä. Ei, ei**”. Kyse on ensisijaisesti sellaisen mahdollisuuden ja tämän mahdollisuuden pitämisestä avoimena myös sanan heideggerilaisessa merkityksessä.

Jung ja Eliade vaikuttavat nykyään enemmän taiteen ja (uus)uskontojen kuin tieteen alueella; heidän jälkeensä ei ole tullut ketään, joka olisi jatkanut samoilla linjoilla yhtä vahvasti - saamatta pseudotieteilijän leimaa otsaansa (viittaa tässä heidän suhtautumiseensa mm. synkronisiteettiin, joka siis on olemassaoleva ilmiö). Heitä yhdisti hegeliläinen totaliteetti, joka kulki eri suuntaan kuin Louis Dumontin ja monien muiden kulttuurin puolustajien omaksuma durkheimilainen tapo nojata sosiaalista kokonaisuutta vasten; kantilaisen tieto-opin toinen, ”universaalimpi” puoli. (Kts. Bastin [S.A.] 2004, 209-210). Syyttelyn ja vastasyöttelyn sijaan, tiedostaen kaikkien totuuksien syntyvän tiettyissä historiallisissa puitteissa, voisi todellakin kysyä, hyvällä omallatunnolla ja tarkoituksellisen kaksimielisesti: ”what does this say about our current situation?” (mts 211).

Kuten Wagner totesi Sir Isaac Newtonin ”mytologiasta”: siinä on paljon vähemmän magiaa kuin suomalaisessa mytologiassa. Väinämöinen oli olemassa jo ennen maailman syntyä, mutta Newtonin lait eivät kerro meille kuin painovoimasta, eivätkä siitäkään kovinkaan paljoa (Wagner 2000). Tämä asioiden suhteellisuudesta. Selvittämättömäksi ja selvitettäväksi jää, millainen äärettömyys, taivas tai tyhjiys ulkopuolella / sisäpuolella odottaa. Samalla kertaa piirtyy kuva ihmisestä luovana (kulttuurisena) olentona, ihmisenä olemisen rajat saavat määrityksensä ja uudelleen-määrityksensä. Vaikkei mitään absoluuttisen varmaa olisi olemassakaan, itse olemassaolo voi olla miellyttävää (olen laskenut aseeni pitkässä vihanpidossa Kari Enqvistia kohtaan).

Myyttinen logiikka on todellista, oli myyttistä / pyhää olemassa tai ei. Jungilla ja Eliadella oli huomioita, joita voisi vielä kuljettaa eteenpäinkin. Sanoilla saattaa olla voimaa, joka on aiemmissa teorioissa jäänyt huomaamatta. Elämme, tai niin Jung vihjasi, pienellä valon saarekkeella äärettömässä pimeydessä. **Sosiaalinen todellisuus ylläpitää näitä rajoja? Kenen armosta niitä luodaan?**

”*Kun me siis opimme tuntemaan näitä asioita, joista me emme ainoastaan saa kuvia aistiemme välityksellä, vaan joita me sellaisina kuin ne ovat sisäisesti sielussamme katselemme, me päädyimme siihen, että me sen, minkä muistitoiminta vain hajanaisesti ja epäjärjestyksessä säilytti, nyt ajatellen ikäänkuin kokoamme ja huolellisesti järjestämme, niin että kaikki, mikä aluksi oli jätetty huolimattomasti hajalleen, nyt olisi muistissa ikään*

kuin käsillä ja tottuneesti ja mukavasti käsiteltävissä.”

(**Augustinus**: *Tunnustukset*, kymmenes kirja, yhdestoista luku).

LÄHTEITÄ:

Augustinus: Jumalan Valtio, Tunnustuksia

Kapferer, Bruce: Star Wars (Suomen Antropologi 3/2001)

Bashkow, Ira: A Neo-Boasian Conception of Cultural Boundaries (American Anthropologist vol. 106 issue 3, 2004)

Dumont, Louis: German Ideology (1994)

Keane, Webb: Self-Interpretation, Agency etc, netissä (2003)

Lévi-Strauss, Claude: Mythologiques

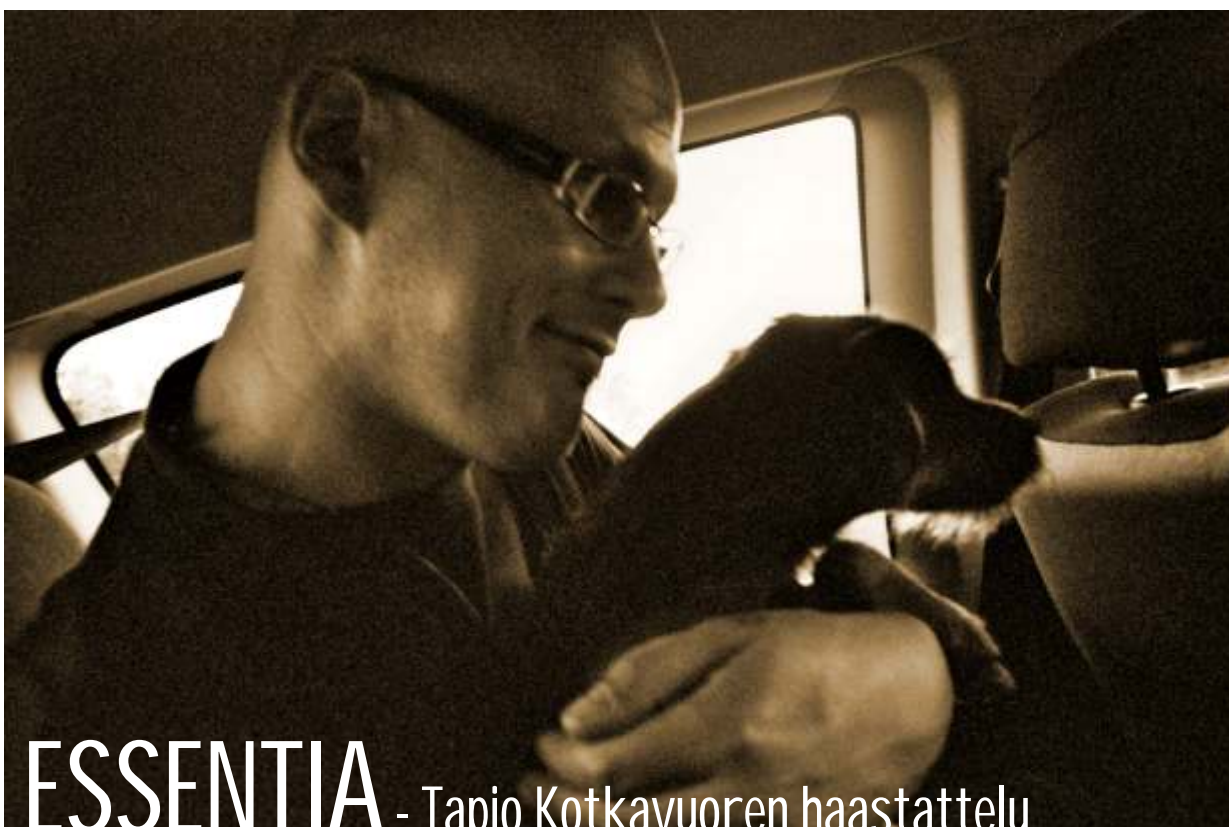
Sahlins, Marshall: The Sadness of Sweetness (1996), Islands of Culture (1985), Individual Experience and Cultural Order (The Social Sciences: their nature and uses, 1982)

Sarmela, Matti: Epäkuulttuuri, jäähyväisluento (2000)

Siikala, Jukka: Rituaalit kurssi HY (2002), Nykyantropologinen Tutkimus kurssi HY (2005)//

Wagner, Roy: The Invention of Culture (1975), Lethal Speech (1978), Symbols that stand for themselves (1986), The Reprojective Basis etc (Suomen Antropologi 1/2000)
Lukuisat eri kirjoittajat: Social Analysis Volume 48 eli (S.A 2004) etc etc, **Help Yourself!**

ESSENTIA - Tapio Kotkavuoren haastattelu

teksti: Matti Rautaniemi & Aarre Lehto kuva: Matti Rautaniemi

Setin Temppele on USA:ssa vuonna 1975 perustettu Vasemman Käden Polun initiatorinen organisaatio. Temppelein juuret ovat Anton LaVeyn Church of Satanissa, mutta verrattuna LaVeyn materialistis-hedonistiseen ideologiaan Setin Temppele edustaa ”satanismia” hyvin erilaisessa merkityksessä. Setiläisille Vasemman Käden Polku merkitsee subjektiiivisen psyyken, ”tietoisuuden mustan liekin” vahvistamista initiatorisen ja maagisen työskentelyn kautta. Vastakäsite Oikean Käden Polku taas merkitsee setiläisten mukaan filosofista asennoitumista, jossa yksilön tahto pyritään mukauttamaan objektiivisen maailmankaikkeuden vaatimuksiin. Oikean käden polkua edustavat mm. suuret maailmanuskonnot ja yhteiskunnalliset instituutiot.

Tapio Kotkavuori on kirjailija, muusikko ja magian harjoittaja. Hän on Setin pappi ja Temppelein pitkäaikaisin jäsen Suomessa. Hän on julkaissut kaksi kirjaa aiheeseen liittyen, Vasemman Käden Polku (2004) sekä Saatanan Mustat Nahkasiivet (2005). Kotkavuoren edustamat näkemykset kumoavat täydellisesti satanismiin tyypillisesti liitetyt mielikuvat. Hänen ajatteluunsa tutustuminen vaatii pohtimaan käsitteiden ja olemuksellisen todellisuuden suhdetta uudella tavalla. Missä määrin uskonnollisessa ja hengellisessä on kyse olemuksellisesta todellisuudesta, missä määrin vain samojen asioiden nimittämisestä eri käsitteillä?

Tapasimme Kotkavuoren aurinkoisessa Turussa kesäkuun puolivälissä. Keskustelimme pitkään essentialismin ongelmasta, tradition merkityksestä, etiikasta, estetiikasta ja okkultismin traditiosta. Tämä artikkeli on valikoima pitkän ja rönsyilevän keskustelun mielenkiintoisimpia hetkiä.

I Essentia(lismi)n ongelmasta: Jumala & Saatana

Matti Rautaniemi: ”Jos lähdetään liikkeelle yksinkertaisella kysymyksellä. Onko olemassa kaksi olemuksellisesti erilaista voimaa, vrt. Jumalan ja saatanan vastakkainasettelu? Vai onko taustalla vain yksi kokonaisvaltainen tuntematon mitä aina lähestytään eri nimillä?”

Aarre Lehto: ”Esimerkiksi kun puhutaan Setin Temppeleistä, koko ajan taustalla on kysymys siitä miten Set määritellään, sehän kuitenkin on essentiana tai pohjana siellä. Joillekin muille se essentia on sitten jotain aivan muuta; Amerikasta on tänne rantautunut uudenlainen maagisia piirteitä sisältävä enkeliuskko, nk. perinteinen ihmisen ja Jumalan välinen suhde vaihtelee yksilökohtaisesti aika suurestikin, rukoilemisesta varsin monimuotoiseen kommunikaatioon - näiden rajojen määrittely, kun kokemus on aito ja ylittää kun se yhteys korkeamman voiman kanssa luodaan. Siellä on melkoinen käsitteekaaos, jos ajatellaan näitä kaikkia kokonaisuudessaan. Tämä on samalla kertaa hyvin hämmäntävä ja hyvin mielenkiintoinen asia. Itse pyrin kunnioittamaan monia erilaisia pyhyiden kokemuksen ilmenemismuotoja.

Tapio Kotkavuori: ”Jumala / Saatana-vastakkainasettelu, tai tuonkaltainen kahden oleellisen perusvoiman olemassaolo löytyy tietenkin erityisesti länsimaisesta perinteestä kristillisen kontekstin kautta, mutta ei tuollaisessa muodossa muualta. Eri uskonnoissa ja kulttuureissa on ollut kaikenlaisia metafysisiä entiteettejä, oli niitä sitten yksi, kaksi tai useampia. Oman näkemykseni ja kokemukseni mukaan kaikki kuitenkin palaa siihen lähtökohtaan, että meillä on olemassa tietoisuus, ihan essentialistisessa mielessä, ihmisen tietoisuuden muoto. Siitä me voimme olla varmoja. Ja sitten on myös jotain tietoisuuden ulkopuolella (koputtaa pöytää): Kun tämä ihmismuoto lakkaa olemasta niin pöytä on varmasti edelleen olemassa. Kärjistäen voitaisiin sanoa että on olemassa Subjektiivinen ja Objektiivinen universumi, ne ovat sellaisia hyvin yleisiä, vähän mustavalkoistaviakin käsittepareja.

Mitä tulee kaikenlaisiin voimiin, ne ovat jotakin mitä ihminen on luonut pyrkiessään käsitteellistämään kokemusta kaikesta mitä näiden käsitteparien välillä on. Tuo Jumala vs. Saatana -asetelma tulee meille kristillisestä traditiosta, jossa Jumala viittaa subjektiivisen universumin,

tiedostavan mielen kaikkein syvimpään ja väkevimpään mahdolliseen kokemukseen mikä voi olla. Kaikenlaisissa elämän kriisivaiheissa ja taitekohdissa, siirtymäriiteissä, tämä jumalatietoisuus, pyhä, puhuttelee lähes ketä tahansa, myös sellaisia jotka eivät ole kiinnostuneita uskonnollisista asioista tai initiaatiosta. Kun sellainen laajempi ymmärrys lyö päin näköä todella vahvasti, tajuntaan saapuu laajempi kokemus siitä mitä on olla ihminen. Se on ”jumala”.

Jos annamme ”jumala”-nimen tiedostavalle kokemukselle, Saatana on perinteisesti käsitteellistetty kaikenlaiseksi mikä on tätä pyhää, mahtavaa, aitoa, väkevää vastaan, tai tekee sen kanssa yhteydessä elämisen mahdottomaksi tai vaikeaksi. Mutta sitä on käytetty hyvin eri tavoin, kuten Setin Temppelein tai Church of Satanin tapa käsittää se: Saatana ei ole jotain joka olisi tätä kaikkein aidointa olemassaolon kokemista vastaan, vaan päinvastoin se on sama ilmiö käsitteellistettynä toisenlaisessa kontekstissa. Näissä piireissä ihmiset siis kokevat, että länsimaisen kulttuurin sisällä tämänkaltainen lähestymiskulma on käsitteellisesti, metodisesti toimivampi ja korrekimpi ratkaisu.

Samanaikaisesti itse näen ja koen, että kristinuskossa tai oikeastaan missä tahansa uskonnossa ne fiksuimmat ihmiset ja se fiksuin tapa lähestyä uskontoa, olla tähän pyhään yhteydessä, pohjaavat pitkälti samaan yleisinhimilliseen kokemukseen. Sieltä löytyvät samat peruselementit, mutta ne puhuttelevat eri ihmisiä esteettisesti ja käsitteellisesti ja monella tapaa muutenkin ihan erilaisten kontekstien kautta. Mutta siellä on takana sama yleisinhimillinen todellisuus tai Muoto, jos nyt käytetään platonisia termejä.

Palatakseen tuohon lähtökohtaan Jumala vs. Saatana, ne ovat ihmismielen luomuksia, ne eivät ole essentiaalisia suhteissa perimmäiseen todellisuuteen, kuten subjektiivinen ja objektiivinen universumi: On tietoisuus ja on jotain sen ulkopuolella olevaa - ja nämä Jumala ja Saatana ovat käsitteitä mitkä ihminen on heittänyt siltä pohjalta sitten kehiin.”

II Hyvä ja Paha

Aarre Lehto: ”Haluatko määritellä hyvän ja pahan sitten siihen perään (naurua)? Voisin pohjustaa vähän. Pahuuden kysymyksessä usein otetaan sellainen nietzscheläinen pohja, joka pitää kysymyksen avoimena, määrittelee hyvän ja pahan aina suhteessa tilanteisiin, ilman absoluutteja. Mutta on toinenkin lähestymistapa. Yksinkertaistettuna ja kärjistettynä esimerkkinä toimikoon tietynlainen

saatananpalvonta, aate joka tietoisesti haluaa tuhota koko maailman. Tätä voisi ajatella niin, että ne voimat joita ihmisellä on käytössään, jos niitä väärin tavoin suunnataan, kohdistetaan väärin asioihin ei tunneta voimien käyttöön liittyvää vastuuta kunnolla; silloin pahuus on vaikea nähdä vain tyhmyytenä tai huonona käytöksenä. Tästä näkökulmasta myös 'oikeaa pahuutta' on olemassa.”

Tapio Kotkavuori: ”Filosofiassa klassisesti tehdään sellainen perusjako, että on luonnollisia hyviä ja pahoja asioita. Sairaus on paha, ikävä, inhottava asia, ja esimerkiksi tulvat, luonnonkatastrofit, ennenaikainen kuolema jne. lasketaan luonnollisiin pahuuksiin tai ikävyyksiin. Sitten on moraalinen paha joka liittyy ihmisten tekoihin. Nämä ovat hirveän kontekstisidonnaisia, aikaan ja paikkaan liittyviä asioita. Mutta jos kysymys yritetään vetää metafysiselle tasolle, että onko ontologisesti olemassa hyvää ja pahaa, se palaa oikeastaan tuohon Jumala vs. Saatana-kysymykseen. Jos otamme ne annettuina, niin totta kai otamme myös sen että on olemassa essentiaalisesti myös hyvä ja paha.

Minä määrittelen asian tilannekohtaisesti, kontekstikohtaisesti. Ajattelen vähän Nietzscheä mukaillen, että kaikki mikä maailmassa pystyy luomaan hyviä edellytyksiä sille, että mahdollisimman tietoinen, valinnanvapaa elämä on mahdollista, sellainen elämä missä voi oikeasti tapahtua itsekasvua, itsensä muistamista, olevaksi tulemistä, se on hyvää ontologisella tasolla. Kaikki mikä jotenkin on sitä vastaan... En sano että se on pahaa, mutta kun on tietoinen olento jolla on valinnanvapaus, niin siihen pakettiin kuuluu automaattisesti sellainen dynamiikka, että on asioita joita yleisesti kutsutaan hyväksi ja pahaksi. Jos ei olisi noiden käsitteiden piiriin kuuluvia asioita, ei olisi tiedostavaa yksilöäkään. Ne kuuluvat tietoisesta olennon olemassaolon kokemisen käsitteistöön. Sinällään niitä ei ole Olevan kudokseen kirjoitettuna jonain kosmisena taisteluparina”

Matti Rautaniemi: ”Sanoisitko, että esimerkiksi Church of Satanissa oli alun alkujaan kyse ehkä siitäkin, että se mitä Jumala käsitteenä edusti silloin, oli vastakohtaista Jumalan todelliselle olemukselle? Jumala siis edusti itsetietoisuuden vastakohtaa, siispä hedonismi oli 1960-luvulla autenttisen, väkevän olemisen muoto?”

Tapio Kotkavuori: ”Paradoksaalisesti voisi ajatella niin, että he jotka olivat alussa Church of Satanissa mukana tekivät vähän samat kuin *Martti Luther* teki kristinuskolle: ”*Tämä koko juttu haisee, me heitetään hanskat tiskiini! Tässä on muuten paljon parempi näkemys siitä mitä on aidosti olla kaikkea sitä mitä ihminen voi olla ja sitä mikä tässä kaikessa on järkeväntä!*”. He kaipasivat johonkin paljon

puhtaampaan, vilpittömämpään tapaan olla ihminen. Alkuaikojen Church of Satanissa papisto yleisesti ottaen kuitenkin koki, että ei se ollut pelkästään vain joku metafora hedonistiselle ja materialistiselle elämälle. Siinä oli jotain metafysisesti syvempääkin.”

III Pimeys ja valo

Ei-luonnollisen itsetietoisuuden lähde on setiläisessä filosofiassa nk. Erillisen Älyn Periaate, josta käytetään myös nimitystä Pimeyden Ruhtinas. Setiläiset samaistavat Erillisen Älyn Periaatteen egyptiläiseen jumalaan Setiin, jonka katsotaan olevan periaatteen vanhin tunnettu mytologisoitu ilmentymä. Termi Pimeyden Ruhtinas herättäne useimmissa ihmisissä pahaenteisiä (tai vaihtoehtoisesti jopa huvittuneita) mielikuvia. Setiläisille pimeys tarkoittaa kuitenkin ennen kaikkea loputtomia mahdollisuuksia. Pimeys on sellaista, mitä ei ole vielä valaistu. Koska setiläisyyteen kuuluu jatkuva totunnaisuuksien ja olemassaolevan tiedon kyseenalaistaminen, on setiläisen tehtävä tutkia sekä subjektiivisen että objektiivisen maailmankaikkeuden tuntemattomia puolia. Raja-alueiden ja vieraiden maiden jumalana Set symbolisoi tuntematonta, samalla pelottavaa ja kiehtovaa.

Aarre Lehto: ”Minua tämä kiinnosti jo kauan sitten, se on yksi ensimmäisiä kysymyksen herättäjiä näihin nimityksiin liittyen, että miksi sen täytyy olla juuri *Prince of Darkness*, miksei joku muu?”

Tapio Kotkavuori: ”Tämä on näitä kysymyksiä joita on aina silloin tällöin tullut mietittyä, välillä on sellainen olo että ”ei hitto, en jaksa näitä reaktioita, jotka tulevat siitä että tämän organisaation symboli on viisikanta mikä on sillä yhdellä kannallaan, ja puhutaan mustista ja valkoisista magioista ja pimeyden ruhtinaasta”. Essentialistisesti tämä on ihan ok, siksi olen täällä mukana, tämä on todella toimiva paikka minulle. Näiden käsitteiden vuoksi saan kuitenkin joskus kuulla kaikenlaista. Välillä on ollut sellainen olo, että entä jos nimettäisiin nämä asiat ihan uudestaan. Mutta kun on tietynlaisessa vastavirta-asetelmassa vallitsevaan kulttuuriin nähden, niin sillä on oma vaikutuksensa, miten oikeasti joutuu olemaan tietoinen siinä prosessissa ja siinä ympäristössään. Kun oikeasti jatkuvasti joutuu selittämään itselleen ja muille, se palvelee oikeastaan todella hyvin tietoista olemassaoloa ja sen selvittelyä.”

Aarre Lehto: ”Ymmärrän tuon mitä sanoit, ymmärrän itse asiassa aika hyvinkin. Sehän toimii nimenomaan tuolla tavalla. Pyöritellään samaa asiaa vielä vähän lisää, vaikka tämä on ehkä jo typerää toistoa osaltani. Voiko näitä asioita nimetä eri tavoin, muuttuisiko silloin jotain olennaista? Jos käsitteitä nyt sekoitellaan tarkoituksella, nämä yllä mainitut jumalat ja saatanat, pimeydet ja valot. Miten hahmotamme sanat ja niiden takana olevat merkitykset. Aina täytyy olla jokin oma henkinen maaperä, jolla seistä ja johon tukeutua. Tulee mieleen niitä erilaisia pimeyden, unmanifestin ja jumalallisen määritelmiä joita on olemassa ja joihin on vuosien varrella tutustunut. Eli toisaalta jo puhtaasti estetiikkaankin liittyen, olisiko mahdollista käyttää toisenlaista väritystä ja nimityksiä, vai häviäisikö silloin jotain olennaista? Siellä säilyy jotain - vai säilyykö - joka johtaa uudestaan myös essentialismin kysymykseen kaikessa laajuudessaan; onko taustalla kuitenkin juuri nimenomaisesti Musta Liekki ja Pimeyden Ruhtinas?”

Matti Rautaniemi: ”Eli voiko tietoisuuden liekin nähdä vaihtoehtoisesti vaikkapa valoisana, ihan näin yksinkertaisempaan muotoon asetettuna?”

Tapio Kotkavuori: ”Kun noihin käsitteisiin mennään niin itse kartan dualismia. Puheet valkoisesta tai mustasta magiasta tai hyvästä ja pahasta, tai Set / Saatana-käsitteistä... Mieluummin puhun *Erillisen Älyn Periaatteesta* tai tietoisuuden muodosta ja magiasta yleisesti, en laita siihen etuliitettä valkoinen tai musta. Mutta jos täytyy puhua esimerkiksi vertailevista syistä, niin sitten niihin täytyy mennä ja purkaa niitä auki, miten ne määritellään ja mitä ne tarkoittavat.

Tietyissä mielessä eri uskonnot määrittävät mielekkäästi hyvin paljon sen kielipelin kautta mikä niihin liittyy ja miten ihmiset sen kokevat. Me luomme maailman hyvin pitkälle käsitteillä, sanojen kautta asiat ovat jotain, ja ne eivät ole jotain muuta, ne merkityksellistyvät jollain tapaa. Siellä on edelleen se (koputtaa pöytää) ulkopuolinen universumi, mutta me olemme päättäneet nimetä sen tällä tavalla, sitä kautta se oleva myös tulee joksikin tietoisuudessa. Mutta samaan aikaan sen on joku voinut nimetä jollain muullakin tavalla. Nuo käsitteet tietyllä tavalla ovat todella totta, tietyllä tavalla kuitenkin vain valintoja.

Käsitteet ovat kuin liimaa, jonka kanssa luodaan ihan kirjaimellisestikin maailmaa. Vaikka nyt tätä paikkaa (Ravintola Koulua) ei olisi voinut olla olemassa ilman, että olisi ollut kieli millä olisi käsitteellisesti otettu universumi haltuun, ja

piirretty arkkitehtuurinen idea ja vedetty sähköit ja katto ja muuta vastaavaa. On tehty valintoja miten maailmankaikkeutta, olevaa määritellään. Jos olisi joku toinen kieli ja joku toinen tapa, niin tämä paikka näyttäisi toisenlaiselta, mutta sitten se olisi todellisuutta eikä se olisi tämä.”

IV Tahto

Uskonnossa ja okkultismin traditiossa Tahdon käsitteellä on keskeinen asema. Siinä missä jotkut kristityt teologit saattavat määritellä Jumalan olevan olemukseltaan Tahtoa, okkultismin keskuudessa puhutaan paljon ihmisen 'Todellisen Tahdon' löytämisestä ja sen toteuttamisesta. Toisinaan näiden näkemysten katsotaan yhtenevän, toisinaan taas sulkevan toisensa pois.

Matti Rautaniemi: ”Mikä on Tahdon rooli tässä kaikessa? Onko Tahto yhtä kuin ihmisen jumalallinen, väkevä oleminen?”

Aarre Lehto: ”Kuten kirjassasikin (Vasemman Käden Polku) oli: Minun Tahtoni vs. Sinun Tahtosi - Siinä on Vasemman ja Oikean Käden Polun erottelu. Crowley kovasti ainakin haki sitä, että jumallinen tahto eli *Thy Will* olisi kuitenkin lopulta sama kuin *My Will*. Onko olemassa joku sellainen välimaasto missä nuo kaksi yhdistyvät? Vai onko niissä jokin olennainen ero? Mitenkähän paljon itse asiat muuttuvat, jos niitä määrittelee eri tavoin, haakee erilaista tapaa sanoa tai lähestyä niitä....”

Tapio Kotkavuori: ”Tämä palautuu mielestäni siihen, että jos on olemassa tietoisuus, on myös jotain sen ulkopuolella olevaa. Ja sitten siinä on ihminen, joka on mielenkiintoinen paletti luonnollista maailmaa ja jotain siitä yli menevää. Nuo erilaiset käsitteelliset, symboliset tavat tehdä tästä jonkinlaidista karttaa ja antaa sille merkityksiä menevät hyvin paljon limittäin. Tuo todellinen tahto, jos ottaa sellaisen kontekstin mikä menee selkeästi Vasemman Käden Polkuun päin, niin siinä korostuu selkeästi, että on subjektiivinen ja objektiivinen universumi ja on yksilö, yksilön tietoisuus.

Sitten siihen tulee tahto mukaan. Koska jos yksilö on sillä tavalla jalustalla kuin mihin minä sen nostan, niin sellainen ihan keskeinen keino olla yhteydessä itse olemiseen, tietoisuuden ytimeen, siihen Muotoon, sanotaan sitä sitten pyhäksi tai jumalaksi - on tehdä tietoista Työtä täällä, mikä tarkoittaa puoliatomaattisia tapoja,

tottumuksia, ylipäättään ajattelematonta toimintaa vastaan ponnistelua, tietynlaista jatkuvaa itsensä ylittämistä pienissä ja suurissa asioissa. Jos ei ole tahtoa, motiivia sellaiseen henkiseen työhön, itsekasvuun, tai haluan olla yhteydessä siihen omaan jumalaan, niin ei varmasti mitään tapahdukaan. Tahto on Vasemman Käden Polun kontekstista katsoen aivan avaintermi sille, millä polttoaineella se homma menee eteenpäin.

Jos puhun kaikkein fiksuimpien kristittyjen kanssa -heitäkin olen tavannut hyvin paljon- koen että parhaimmillaan he ovat jossakin sanojen sfäärin tuolla puolen yhteydessä samaan kuin minä, mutta minä kutsun niitä asioita vähän eri tavoilla. Se mitä he puhuvat Jumalan tahdon toteuttamisena menee varmasti essentiaalisesti hyvin paljon päällekkäin sen kanssa mitä minä puhun oman tahtoni toteuttamisesta. Siitä huolimatta, että ihmiset voivat puhua ja määritellä asioita toisella tapaa kuin minä, niin kuitenkin essentiaalisesti he tekevät aikalailta samoin kuin minä.

Ja Crowleyhan tosiaan itse määritteli itsensä, että hän on tasan tarkkaan oikean käden polulla, että hän on pyhän Valkoisen Veljeskunnan jäsen. Mutta kun katsotaan hänen elämäänsä, hänen tavoitteitaan, keskeisiä filosofisia käsitteitään, se menee hyvin selkeästi Vasemman Käden Polun puolelle, niin kuin minä sen määrittelin."

Aarre Lehto: "Samaahan taisi Aquino sanoa Crowleyn The Vision and The Voicesta, että se ei voi enää olla Oikean Käden Polkuun kuuluvaa toimintaa."

Tapio Kotkavuori: "Kyllä"

▼ Valinta Oikean ja Vasemman Käden Polun välillä

Aarre Lehto: "Onko jonkinlainen valinta polkujen välillä välttämätön? Samoin kuin Työn (isolla T:llä) monimerkityksellisyys. Voiko sitä tehdä ja olla välillä tekemättä, tehdä tavalla tai toisella eri suuntiin, vai pitääkö siinä ohjautua selkeästi? Tähän liittyy myös kysymys Työn mahdollisista vaaroista. Onko sellainen ajattelu, jossa mennään sekä oikealle että vasemmalle, mahdollisesti henkinen umpikuja? Vai onko kyse enemmänkin yksilön omasta näkemyksestä, vapaudesta liikkua ja määritellä itsensä kuten parhaaksi kokee?"

Tapio Kotkavuori: "Luulen että jos yksilöllä on tarve johonkin henkiseen, miksi sitä kutsuukaan, se on sellainen punainen lanka, että ei voi mennä pieleen kunhan on vain maalaisjärkeä. On melko

samantekevää, mitä ihmiset sitten valitsevatkaan, jos se toimii heidän kohdallaan ja rikastuttaa heidän elämäänsä. Jos he saavat sitä kautta kiinni jostain minkä he kokevat pyhäksi tai aidoksi, niin hieno homma. Eihän suurin osa ihmisistä edes tiedä tuollaisia käsitteitä kuin Vasemman ja Oikean Käden Polku.

Jos pitäisi tehdä sellainen selkeä lähtökohta, miten käsitteellistää tai kokee sen, että onko kyseessä yksilöllisen vai yksilön ulkopuolisen Tahdon toteuttaminen, ei se ole mikään umpikuja. Se on taas näitä yksilöllisiä valintoja. Jos seuraa kaikkein syvintä kokemustaan, niin tuskin menee metsään. Se mitä kukin sitten valitsee, on jokaisen oma asia."

Matti Rautaniemi: " Eikö edellisen pohjalta olisi mahdollista nähdä sekä Oikean Käden Polku että Vasemman Käden Polku yhtälailla sellaisena yksilön piilevien kykyjen tai henkisen kehityksen keinoina, jotka molemmat toimivat institutionaalisten uskontojen ulkopuolella?"

Tapio Kotkavuori: "Kyllä, nuo käsitteet ovat omalla tavallaan keinotekoisia konteksteja, joiden kautta tietyt ihmiset kokevat mielekkääksi alkaa käsitteellisesti rajata ja merkityksellistää olemassaoloa. Ne ovat ihmisen luomuksia, pyrkimyksiä koettaa saada järkeä tähän kaikkeen. Sinällään ne menevät monella tapaa päällekkäin, kuten nuo aiemminkin puhutut asiat.

On ihmisenä olemisen, tietoisuuden kipinän kannalta oleellista, että on asioita jotka haastavat meitä, ja pistävät meidät uudelleen käsitteellistämään ja luomaan yhtä ja toista. Jos nyt vähän kärjekkäästikin läppää heittäen: mikä olisi jumalan lahja ihmiselle? Mahdollisuus tai vaspaikkaan. No, pimeyden ruhtinaan lahja, sanotaan että se on itsetietoisuuden kipinä. Siihen lahjaan kuuluu oleellisena juuri se, että saa painia kaikenlaisten asioiden kanssa. Siihen paratiisiin josta tällainen maailmankuva koostuu, siihen kuuluisi juuri hyvä ja paha ja haasteet ja kaikki tuo. Se on oleellinen osa sitä palettia.

Summatakseni, nuo molemmat käsitteet (VKP / OKP) kyllä pystyvät olemaan henkisen työn aitoja konteksteja, ja molemmat ovat keinotekoisia käsitteitä. Kuten esimerkiksi jotain esikristillistä suomalaista shamanismia on vähän vaikea määritellä noiden käsiteparien kautta. Toisaalta ihminen on shamanistisessa maailmankuvassa aktiivinen agentti ja muutoksen tuoja; toimiessaan shamaani ei vain passiivisesti rukoile jumalaa vaan käy tietynlaista dialogia sen kanssa, neuvottelee asioista jne. Mutta toisaalta se oli meidän näkökulmastamme ei-yksilöä painottava

maailmankuva ja uskonto. Maailma oli hyvin toisenlainen, olla yksilö siinä ajassa ja paikassa oli jotain ihan muuta kuin nykyään länsimaissa.”

VI Traditio ja kulttuurinen konteksti

Matti Rautaniemi: ”Nyt kun tuo shamanismi tuli esiin, minulla olisi yksi kysymys siitä. Mikä on mielestäsi tradition merkitys Itseen kohdistuvassa työssä? Itselleni esim. suomalainen shamanismi tuntuu kovin vieraalta kontekstilta. Onko traditiossa mielestäsi olemuksellista voimaa, vai onko kyse enemmänkin siitä, miten ihminen rakentaa mielekkäitä merkityksiä?”

Aarre Lehto: ”Shamanismi nykymaailmassa, se on hyvä kysymys. Mitä kaikkea niillä metodeilla ja tekniikoilla voisi ja pitäisi tehdä tänä päivänä. Siihen aikaanhan shamaanit olivat hyvin selkeästi parantajia ja yhteisöllisiä auttajahahmoja. Nykyään maailma on rakentunut ja rakennettu aika eri tavalla. Ainakin länsimaissa työestetään ensisijaisesti yksilön omaa välitöntä olemisen piiriä. Miten yksilön ja yhteisön väliset suhteet ja merkitykset sitten tarkemmin liittyvät tai miten niiden pitäisi liittyä tähän kaikkeen, en osaa sanoa. Olen vasta viime aikoina päässyt jyvälle yksilöllisten merkitysten tärkeydestä, siitä miten yksilö itse on aina se joka kokee. Tämän päivän kulttuurissamme monenlaiset individualistiset ja holistiset tendenssit keskinäisine kiistoineen sotkevat helposti koko yleiskuvan asiasta”

Tapio Kotkavuori: ”Olen lähestynyt esikristillistä suomalaista uskonnollisuutta ja maailmankuvaa siltä pohjalta, että kun yrittää ymmärtää omaa olemistaan, joutuu vääjäämättä tutkimaan myös ympäröivää maailmaa. Miksi maailma ja sosiaalinen todellisuus ovat sellaisia kuin ovat? Jos sen muinaisen tradition pystyy jotenkin rekonstruoimaan tähän aikaan, niin aina parempi. Kyse on silloin myös mielekkästä tavasta luoda suhdetta kehollisuuteen ja luontoon.

Jos mietitään, miten shamanismi liittyy aikaan ja kulttuuriin, siinä on kyse molemmista. Ihmiset tekivät joskus valintoja sanojen suhteen, syntyi shamanismin traditio, tapa kokea, jäsentää kosmos. Se teki niistä sanoista totta, niistä tuli aidosti kulttuurissa vaikuttavia voimia. Tradition kautta pääsee käsiksi sellaisiin rakenteisiin, jotka ovat enemmän kuin subjektiivisia. Traditiosta voi ammentaa voimaa, koska se on oikeasti, transpersoonallisesti olemassa. Se on joskus luotu, ja sitä luodaan uudestaan. Mutta

se on aika vaikeasti määriteltävä juttu. Nykypakanoiden käsitykset ovat hyvin usein länsimaisen kristillisyyden värittämiä.”

Matti Rautaniemi: ”Tuo tradition suhde kehollisuuteen tuo mieleeni sen, miten C. G. Jung tuomitsi länsimaisen jooganharjoituksen toteamalla (muun muassa), että *'meidän kehomme ovat kristittyjä'*. Onko tältä pohjalta kristillisellä traditiolla mielestäsi annettavaa yksilön henkiselle Työlle?”

Tapio Kotkavuori: ”Tätä asiaa voi lähestyä niin monella tavalla. Kristinusko on vääjäämätön osa länsimaista kulttuuria ja sitä kautta myös jokaisen länsimaissa asuvan ihmisen identiteettiä. Siksi on tietysti tärkeää tuntea ja ymmärtää sitä. Toisaalta sama koskee kaikkia muitakin kulttuurin alueita, vaikka ei esim. oikeusjärjestelmällä välttämättä ole yhtä suurta merkitystä henkisen kehityksen kannalta.”

Matti Rautaniemi: ”Haluaisitko sanoa jotain Setin Tempelin suhteesta egyptiläiseen traditioon?”

Tapio Kotkavuori: ”Muinais-Egyptillä ja Set-hahmolla on Setin Tempelissä tietysti aivan oma asemansa, sillä sen kautta se tuli organisaationa olevalle. Koska Setin Tempeli on kuitenkin tällainen metatason laitos, ei esimerkiksi minulla ole mitään erityistä suhdetta egyptiläiseen traditioon. Mieluummin haen pohjaa Pohjois-Eurooppalaisesta traditiosta, Gurdjieffista ja Platonin filosofiasta. Toisaalta on tässä vuosien varrella tullut tietyt perusasiat opiskeltua. Se on yksi kulttuuri kulttuurien joukossa.”

Aarre Lehto: ”Mitkä Vasemman Käden Polun tai setiläisyyden piirteet ovat seurausta tämänhetkisestä kulttuurisesta tilanteesta? Onko nykyisellä länsimaisella Vasemman Käden Polulla mitään tekemistä esim. hindulaisen tantrismin Vamacharan kanssa?”

Tapio Kotkavuori: ”Tuo Vasemman Käden Polku tulee käsitteenä sieltä hindulaisen tantrismin piiristä, mutta mitä sillä on yhteistä...Se on hyvin vaikea kysymys, sen takia että me emme ehkä tiedä kauhean hyvin mitä se elävä kulttuuri oli ja mitä ne käsitteet tarkoittivat.

Se on kuitenkin yhteistä, että Vasemman Käden Polku nykyään ja silloinkin viittasi antinomismiin, tai tabuja rikkovaan, ja kaiken sellaisen kautta valaistumiseen. Itse en viittaa juuri yhtään sinne Intian suuntaan tuossa asiassa, muuta kuin sen verran että siellä ne käsitteet ovat ensimmäisen kerran olleet käytössä, ja niin

kuin kaikki käsitteet kulttuurissa, ne eivät ole jotain mitkä olisivat aina pysyneet merkityksiltään tasan tarkkaan samoina.

Kun miettii vaikkapa uskonnon käsitettä kautta historian, se on muuttunut hyvin paljon, samaan aikaankin eri puolilla maailmaa uskonto ymmärretään hyvin eri tavoin. Tai mikä tahansa käsite, ne tulevat uudelleen määriteltyiksi ja elävät ajassa ja paikassa. Kun katsoo ylipäätään länsimaista henkistä meininkiä 1900-luvun alusta lähtien, sehän on ihan kategorisesti ollut kasvavassa määrin yksilöpainotteinen. On kyseessä sitten Setin Temppele tai Teosofia tai mikä tahansa, niin yksilöllä on siellä kuitenkin se paikka mikä on. Se on ihan toisenlainen kuin joskus aiemmin. Se heijastaa nykyistä länsimaista kulttuuria.”

VII Kulttuurin kuvia, Suomesta Amerikkaan

Aarre Lehto: ”1990-luvulla tosiaan oli tietynlaista saatananpalvontaa vähän joka puolella, ainakin mielikuvissa ja puheissa, ja se tuli vuosituhaten alussa takaisin. Sellainen ääri nihilistinen ja äärimmilleen radikalisoitu 'pimeyden voima' liittyi siihen. Jotain joka on hyvin ahdistunutta, ainakin sanallisella tasolla täynnä pahuutta, hulluutta ja kuolemaa, ihmisiä joille Saatana on monellakin tavalla selkeästi pahantahtoinen. Koko leikkiä pelataan ihan eri säännöillä, joihin pahimmillaan kuuluu se, ettei toisia tai ihmiselämää kunnioiteta ollenkaan. Setin Temppeleissä on aina viehättänyt se, että siihen liitetään mukaan korkeaa etiikkaa, ihmiselämää kunnioitetaan pyhänä, sille henkiselle kehityksen tielle omistaudutaan aiheuttamatta toisille harmia. Sehän on lähtökohtaisesti mukana kaikessa aidosti henkisessä toiminnassa ja ajattelussa, että toisten tahtoa ja itse kunkin omaa tietä on kunnioitettava. Mitä haluaisit sanoa tuohon maailmaa ja ihmisarvoa vähättelevään est/etiikkaan liittyen?”

Tapio Kotkavuori: ”En ole yrittänyt olla yhteydessä sen suuntaisiin ihmisiin, eikä sieltäkään puolelta ole yhteydenottoja tullut liiemmin. Kai sen nyt jo haistaa aika pitkälle, että meillä on aika vähän yhteistä. Mitä olen jotain juoruja kuullut, niin nuo ihmiset eivät pidä Setin Temppeleistä ylipäätään tai minun teksteistäni ja ajatuksistani, koska olen liian aurinkoinen (naurua).

Tuon suuntainen saatana-käsitteen käyttö on liitoksissa ikään. Jos he ovat teini-ikäisiä, se on ymmärrettävää nuorten ihmisten angstia, identiteetin hakemiseen liittyvää toimintaa siinä

ikävaiheessa. Se kuuluu tietyn tyyppisille nuorille, jotka usein ovat syrjäänvetäytyviä. Mutta jos he ovat vanhempia, heille on teini-ikä jäänyt päälle ja identiteetti määrittynyt edelleen hyvin paljon sellaisen varhaisemmassa nuoruudessa määritellyn estetiikan ja 'minä vastaan muut' -kontekstin kautta... Mikäs siinä, mutta mielestäni se on vain vähän ikävää (naurua).”

Aarre Lehto: ”Tässä on viime vuosina tullut jonkin verran seurattua hevilehdistöä maailmalla, vaikken ole pitänyt itseäni hevimielenä (naurua) sitten vuoden 1998 jälkeen, mutta on tullut seurattua monestakin syystä. Jossain vaiheessa siis teki nousuaan kokonainen uuden vuosituhaten Black Metal -aalto. Onhan siellä vaihtelevassa määrin ollut piirteitä tällaisesta setiläisestäkin meiningistä. Mutta se on ollut pitkälti sitä, että maailmanloppu tulee ja sen pitääkin tulla. Yllättävän monia se on tavalla tai toisella viehättänyt.”

Tapio Kotkavuori: ”Immanenttiin Vasemman Käden Polkuun, kuten laveylaiseen satanismiin, liittyy selkeästi materialistinen hedonistisuus ja usein sellainen ”maailma on paska paikka ja kaikki tuhoutuu kohta, suurin osa ihmisistä on ihan idiootteja, koetetaan repiä mahdollisimman paljon itselle kivaa tästä” -asenne.. Kun katsoo laveylaisia satanisteja niin hehän pukeutuvat hyvin homogeenisesti, kuuntelevat samantyyppistä musiikkia, ovat persooniltaan hyvin samantapaisia.

Sitten taas transsendenttisisessä Vasemman Käden Polussa, jos menee vaikka Setin Temppelele kansainväliseen kokoontumiseen, niin se on hyvin heterogeeninen porukka. Äärettömän eri-ikäisiä ja näköisiä ihmisiä, sekä miehiä että naisia. Siellä ei identiteetti määrity ollenkaan tällaisten esteettisten, taiteellisten tai muiden sellaisten juttujen kautta. Kyllä sieltäkin puolelta toki löytyy ihmisiä, jotka diggailee ihan kymppillä jotain bläkkistä ja jotka ovat persooniltaan vähän synkempiä kuin vaikka minä. Jos tässä istuisi yksi tai toinen jenkkiestiläinen, niin heillä olisi varmaan hyvin paljon pessimistisempi kuva ihmiskunnasta kuin minulla. Mutta ehkä siihen liittyy sekin, että he asuvat Amerikassa (naurua).”

Aarre Lehto: ”Varmasti vaikuttaa”

Tapio Kotkavuori: ”Täällä on jotenkin helpompi olla ja positiivisemmin tulkita sitä kaikkea, koska täällä ei ole niin paljon fanaattisia ihmisiä ympärillä. Kulttuurisen kontekstin kautta asiat tulevat koetuiksi ja määriteltyiksi aika erilaisilla tavoilla. Mutta transsendenttisen Vasemman Käden Polun

kautta löytyy skaalaa. Itse edustan humanista ja positiivista kantaa. Se on persoonakohtaista.”

Aarre Lehto: ”Amerikassa vaikuttavat monet asiat jotka täällä eivät. Suomessa on valtionkirkko, joka sekin saattaa merkitä enemmän kuin mitä olen vuosien varrella ajatellut. Viime aikoina on joutunut huomaamaan myös sen, että käytännössä se painaa....”

Matti Rautaniemi: ”Painaako se?”

Aarre Lehto: ”Kyllä se painaa, muttei läheskään niin paljon kuin Amerikassa. Täällä periaatteessa ei paina mikään jos ei anna asioiden vaivata, oikeasti, mutta Amerikassa kyllä vaikei haluaisikaan, aivan varmasti enemmän kuin täällä. Se monitahoinen fanaattisuus synkistää kuvaa, ja voin ymmärtää paljon paremmin tuon Vasemman Käden Polun kuvaston Amerikassa, että se nimenomaan sopii sinne”

Tapio Kotkavuori: ”Tuo oli erittäin hyvä huomio.”

Aarre Lehto: ”Tiedemaailmakin on pitkälti samalla tavoin asennoitunut, sen verran mitä siitä tietää ja on ollut yhteydessä sinnepäin. Kun on itse ensin puhdistanut pöytää, koen jotenkin moraaliseksi velvollisuudeksi hakea uudestaan kosketusta koko tuohon pitkään ja laajaan, rikkaaseen uskontoperinteeseen mikä on ollut, no, kristinuskoon nyt lähinnä tässä tapauksessa. Mutta Amerikassa on selkeästi sellainen 'perinietzeläisempi' tai kokonaan välinpitämätön asenne kaikenlaisia myyttejä kohtaan, ei pelkästään kristillisiä. Myyttiset merkitykset halutaan jättää näkemättä. Siellä ollaan niin paljon kriittisempiä kuin täällä, eli fanaattisia tyyliin joko uskot kaikkeen tähän tai et mihinkään näistä. Silloin väliin uhkaa jäädä mahdollisuus myyttien syvempään ymmärrykseen, ja myynteille kuitenkin kaikki uskonnot pohjaavat ne omat sääntönsä sitten.”

Tapio Kotkavuori: ”Se on monella tapaa vastakohtien kulttuuri. On mielenkiintoista, että Suomessa valtio ja kirkko kuuluvat yhteen, mutta Yhdysvalloissa valtio ja kirkko ovat erillään. Samaan aikaan siellä kuitenkin on se ”kansalaisuskonto”. Sen kyllä haistaa ja tuntee, miten uskonto on ihan toisella tapaa läsnä ja tunkemassa sormiaan ihmisten elämään ja politiikkaan. Jos joku on initiaatiosta siellä kiinnostunut, tietoisesta olemassaolosta ja ihmisenä olemisesta, niin ymmärrän kyllä, että hän määrittelee itsensä kärjekkäämmin suhteessa fanaatikoihin.”

VIII Jumala käsitteenä, jumalallinen kokemuksena

Länsimaisen okkultismin traditiossa jumalan käsitteellä on keskeinen asema. Jää kuitenkin avoimeksi, mitä eri henkilöt eri aikoina jumalalla tarkoittavat. Klassisena esimerkkinä tästä mainittakoon John Dee ja hänen eenokinkieliset avaimensa, jotka hän sai Jumalan enkeleiltä ja joiden kautta hän uskoi pystyvänsä kommunikoidaan jumalallisella tasolla, kuten Aatami aikoinaan. Setin Temppelein perustaja Michael Aquino kuitenkin tulkitse, että Deen järjestelmän takana on Saatana / Set. Vertailukohtia voi myös hakea klassisista okkultisteista kuten Henry Cornelius Agripasta ja Eliphas Levistä, tai Helena Petrova Blavatskyn ja Rudolf Steinerein kaltaisista teosofiaan ja antroposofiaan pohjaavista henkilöistä. Näiden ihmisten tuotannossa Jumala ja Saatana edustavat kaiken kaikkiaan varsin monenlaisia asioita. Kun näkökulmaa laajennetaan taiteen piiriin, asiat hajautuvat entisestään.

Aarre Lehto: ”Voisi hyvin kärkeä kysyä, miksi tai mihin Jumala hävisi magiasta? Ja milloin se tapahtui? Tätä voidaan käänellä myös niin päin, että monissa aiemmissa okkultisissa teorioissa ja filosofioissa on ollut tiettyä dogmaattisuutta ja ne ovat rajanneet pois yksilöllistä toimijuutta, jotta ne voisivat sopia enää nykyaikaan kunnolla. Kun yrittää seurata tarkemmin historiaa taaksepäin, sitä miten eri tavoin näitä asioita on ajateltu, siinä voi aistia tiettyä hengen tyhjyyttä pyrkiessään löytämään länsimaisen okkultismin perinteestä käsitteellisellä tasolla yhtenäistä linjaa. Tunnelma latistuu ja merkityksellisyys katoaa helposti jos asiaa lähestyy tästä näkökulmasta. Jumalasta ovat puhuneet monet tietoisuutta kehittäneet ja yksilöllistä henkistä tietä kulkeneet okkultistit. Toisaalta voi kysyä, että löytyykö sieltä kuitenkaan yhtenäistä hengen traditiota? Jonnekin se välitön merkityksen tuntu uhkaa kuihtua, jos yrittää väkisin hakea sellaista täysin hajoamatonta linjaa.”

Tapio Kotkavuori: ”Kyllähän se perinne on elänyt aika paljon. Luulisin, että kokemuksen tasolla siellä on yhtenäinen linja, joka heijastuu sellaisesta yleisinhimillisestä kokemuksesta, subjektiivisen universumin ytimeästä. Se on kokemuksellisesti yhtenäinen, koska ihminen on essentialistisesti ihminen ja meillä on Subjektiivinen ja Objektiivinen

universumi jo lajityypillisesti olemassa. Näitä muitakin aiemmin esillä olleita vastakohtapareja on määritelty hyvin eri tavoin. Jos mennään Iraniin ja Zarathustraan, siellä hyvä ja paha ovat todella erilaisia kuin vaikka kristinuskossa. Ne eivät ole ollenkaan taisteluparina. Kokemuksellisella tasolla varmasti on tietty yhtenäinen linja, mutta käsitteellisesti en näe että olisi. Ehkä siellä on yhtenäinen liima mutta sillä on kiinnitetty asioita aina vähän eri tavalla.”

Aarre Lehto: ”Merkityksellisyyden tilan pitäminen avoinna on kaikkein tärkein asia. Tulee kipinä josta kiinnostus lähtee liikkeelle, sitten jossain vaiheessa se merkitys alkaa kuihtua, koska kipinä onkin jo jossain muualla.”

Tapio Kotkavuori: ”Kokemus tietoisuuden muodosta on jotain mitä täytyy pitää yllä. Se saattaa räjähdysnomaisesti aueta uusiin ymmärryksen tasoihin, mutta jos siitä aikoo ammentaa, niin sen eteen täytyy tehdä tietoista Työtä. Täytyy katsoa pimeyden tai mysteerin verhon toiselle puolelle. Siitä kartasta saa tiettyä peilipintaa. Jos se tuntuu jäävän paikoilleen, asioita täytyy määritellä uudestaan, näin vitaalisuus ja dynaamisuuskin säilyvät mukana.”

Aarre Lehto: ”Se kuva mikä monien mystikkorunoilijoiden maailmankartoista jää käteen, on samankaltainen kuin noilla okkultisteilla. William Blake, jota on modernin satanismen esikuvanakin pidetty, kuuluu näihin kliseen tasolle asti suuriin paradoksien mestareihin monessakin mielessä. Hänen myöhempi tuotantonsa sisältää järkyttävän vanhoillista kristillistä paatosta keskellä itse keksityn mytologian maisemia. Blaken uskonelämä ilmeisesti koki jossain vaiheessa muutoksia, kirjat kuten Milton ja Jerusalem ovat todella hämäriä ja niissä näyttäytyy aika mielenkiintoista tulkintaa esimerkiksi Kristuksesta.”

Tapio Kotkavuori: ”Stephen Flowersin *Lords of the Left Hand Path* on muuten ehkä paras kirja siitä, miten historian saatossa Jumala-kokemukset ja Vasemman Käden Polku ja Oikean Käden Polku-määrittelyt ovat muuttuneet.”

IX Gurdjieff, Neljäs Tie ja Aletheia

Tapio Kotkavuori on useissa yhteyksissä ilmaissut kiinnostuksensa G. I. Gurdjieffin

ajatuksiin. Hänen seuraava kirjansa Aletheia tarkastelee Vasemman Käden Polku Gurdjieffin Neljänneksi Tiekse kutsuman henkisen kehityksen menetelmän näkökulmasta. Gurdjieffin ajattelussa keskeinen sija on ”Itsensä muistamisella”, jota ilman ihminen on vain mekaanisten lainalaisuuksien vaikutuksen alaisena toimiva kone, jolla ei ole omaa tahtoa tai tietoisuutta. Ainoastaan jatkuvan henkilökohtaisen harjoittelun kautta mahdollistuvan Itsensä muistamisen kautta ihminen voi elää tietoisesti ja vapaana.

Matti Rautaniemi: ”Gurdjieffin käsitys jumalasta jäi minulle aika epäselväksi. Olen tosin lukenut häneen liittyen ainoastaan P. D. Ouspenskyn Sirpaleita tuntemattomasta opetuksesta.”

Tapio Kotkavuori: ”Gurdjieffin systeemissä ei muuten puhuta magiasta eikä rituaaleista ollenkaan. Gurdjieff on ainutlaatuinen ilmiö okkultistisessa maailmassa. Hän puhui jumalasta hyvin vähän, mutta käytti paljon tietynlaista metaforista kieltä. Siinä oli kristillinen konteksti kulttuurisesti, että ihmiset voivat pyrkiä olemaan esoteerisesti kristittyjä. Ouspensky ja muut hänen nimekkäimmät oppilaansa kuitenkin korostivat, että Neljännessä Tiessä henkilökohtainen Työ ja tietoinen ponnistelu on olennaisinta. Ketään ei pakoteta uskomaan mihinkään. Se Tie on suoraan yhteydessä siihen minkä kukin itse kokee olevan korkeinta ja parasta, sen kanssa täytyy kommunikoida, ja se on se, mitä Neljäs Tie pystyy antamaan. Vihoviimeiseksi siinä pyydetään ihmisiä uskomaan mihinkään. Mutta samaan aikaan Gurdjieff ja Ouspensky eivät olleet antikristillisiääkään.”

Matti Rautaniemi: ”Itse ymmärsin tuon niin, että Gurdjieff ja Neljäs Tie tarjoavat jotkut käsitteelliset puitteet, mutta henkilökohtainen Työ on tärkeintä. Sillä, mitä sanoja käytetään, ei ole paljonkaan merkitystä.”

Tapio Kotkavuori: ”Neljännessä Tiessä uskontoihin suhtaudutaan metatasolla, katsotaan miten niitä voi tulkita Itseen kohdistuvan työn näkökulmasta. Tuolta pohjalta olen itse 90-luvun alusta asti tutustunut Neljänteen Tiehen, kirjojen ja ryhmien kautta. Voisin vielä lisätä, että Gurdjieff on suuri epäsuoran opetuksen mestari. Hän ei yrittänytkaan väittää, että ”tässä on totuus”, vaan hämäsi tarkoituksella. Hänen keskeinen ajatuksensa oli: *’lue, opiskele ja testaa, uskotko kaiken mitä minä sanon?’* Siellä on aina pointti pohjalla, mutta se esitetään usein hämärässä muodossa, joskus hyvin

humoristiseen ja levottomaanakin sävyyn. Siinä katsotaan missä määrin ihmiset itse osaavat selvittää sitä kaikkea. Tällainen testaava lähestymistapa on loistava, jos haluaa oikeasti vahvistaa tietoista pohdintaa. Kyse on siis metatason rakenteista, ja siitä miten pystyy itseään niistä heijastamaan. Jos pystyy katsomaan itse millä tavalla ne ovat järkeviä, jos osaa katsoa peiliin, oman pohdinnan kautta se välittyy."

Matti Rautaniemi: "Mietin tuota Ouspenskyn kirjaa. Jotkut sen sisältämistä jutuista tosiaan pakottivat olemaan valppaana. Lukija ei voi ottaa mitään annettuna, mitä tahansa voi tulla vastaan."

Tapio Kotkavuori: "Siellä on myös suoraa argumentointia itsen kohdistuneesta työstä ja sitten näitä diagrammeja miten joku ruoka muuttuu energiamuodosta toiseen. Jos sen aistii että tämä ei ole ainoastaan sellaista levotonta läppää, niin sitten sieltä pystyy saamaan jotain irti. Ja siis itse täytyy vain järkeillä ja löytää, omalla tahdollaan puhalttaa se elävä henki kokemukseen omasta olemassaolosta. Siellä annetaan erilaisia metodeja, peruspuitteet minkä avulla toimitaan, mutta se työ on tasan tarkkaan itsestä kiinni."

Aarre Lehto: "Lopuksi vielä Aletheiasta jotain?"

Tapio Kotkavuori: "Läpi tämän haastattelun on hengittänyt sellainen ajatus, että lähestyn näitä asioita eräänlaisen metakontekstin kautta. Aletheia merkitsee Totuutta suhteessa olevaan, olemassaoloon ja tiedostavaan subjektiin. Se viittaa yleisinhimilliseen kokemukseen, jonka kaikki pystyvät ymmärtämään riippumatta siitä, ovatko he maagikkoja vai eivät. Kaikki tunnistavat sen elämän taitekohdissa, siirtymäriiteissä ja shokkikokemuksissa, kun ihminen tajuaa oman olemassaolonsa, merkityksensä ja kuolevaisuutensa. Heidegger puhuu kuolemasta peilinä olevalle. Se merkitsee, että muistaa mistä on tullut, missä ja miksi on, ja miten voi siltä pohjalta navigoida eteenpäin. Se on minulle henkilökohtaisesti maailmankatsomuksellinen käsite, joka on syntynyt Setin Temppele -kontekstin kautta, mutta jonka kautta kykenen myös nivomaan asioita ja karttoja laajemmin yhteen."

Muistelmia olemattomasta ajasta

teksti: Hippo Taatila

Hämärä kiirii hiljalleen syysillan ylle. Juna halkoo vaitonaista maisemaa. Vaunut ovat täyttyneet jo lähtöasemalla, jättäen myöhemmillä pysäkeillä sisään astuneet ihmiset seisomaan välikköihin. Sisäilma on kostea ja tukahduttava. Ihmiset painautuvat toistensa kylkiin kiinni, repivät takkiensa helmoja vieressä istuvien alta ja murahtelevat ärtyneesti, kun joku nousee poistuakseen.

Jossain junan vaunuista istuu uninen hahmo, joka on aivan kuin kuka tahansa muu. Hän painaa ohimonsa ikkunalasin tahmaista pintaa vasten ja katselee, kuinka varisparvi kiipeää taivasta pitkin tummien pilvien edellä. Ensimmäiset vesipisarat pirstoutuvat harvakseltaan lasin pintaan. Ilmassa on sähköä, pyörre nostattaa tomua ja koivunlehtiä junanrataa reunustavalla pyörätiellä puolen metrin korkeuteen. Vartitunnin puremisen jälkeen purukumi alkaa maistua ihmisenahalle, ja hahmo purjehtii unen ja ajatuksen välitilaan. Hän unohtaa vieressään istuvan teinitytön tarpeettoman äänekkäät iPod-kuulokkeet, unohtaa vastapäätä istuvan, ilmaisjakelulehteä rapisuttavan vanhuksen ja unohtaa konduktöörin, joka hikinoro niskassa helmeillen kääntyilee vauhkona suunnasta toiseen. Ratakiskojen kolina saa hänet ajattelemaan matkaa, jota hän kulkee ja ennen kaikkea matkaa, jota hän käy suuremman matkan sisällä.

Vaikka häntä on kuinka ojennettu sanoin: ”Älä ajattele liian vaikeita, elä tässä hetkessä”, hän voi ajatella vain, kuten hän on osannut ajatella aina. Kuten jokainen meistä kokee yksinäisyytensä hetket kestäättömiksi, kyseenalaistaa hän oman oikeutensa elää näitä ihmeiden päiviä, jolloin arkemme täyttyy alati läsnä olevista, mutta silti käsittämättömistä asioista. Hän vaipuu, ja vaipuessaan hän kysyy, ajatteleeko kukaan toinen koskaan samalla tavalla? Kaipaako kukaan muu koskaan juuriaan, sukuaan, tai ymmärrystä siitä, mikä hän olisi voinut olla jossain toisessa maailmanajassa?

Kysymykset, jotka heräävät varhain, ovat niitä, jotka eivät tule koskaan täysin selviksi. Ihminen kuitenkin oppii käsittelemään ne niiden edellytyksien mukaan, jotka hänelle on syntymälahjaksi annettu. Ihminen, joka kyseenalaistaa oman maailmanajansa Mielekkyyden ja oman olemassaolonsa ymmärtää jonain päivänä, täysin ennalta-arvaamattomana hetkenä, että hänen, yksilön, syntymä ei ole ollut sattuma. Jollain tavoin maailmankaikkeuden kierto ajautui pisteeseen, jossa juuri hänen syntymästään tuli välttämättömyys. Kun levottomuus vaihtuu hänessä ymmärrykseksi, hän saa tilaisuuden vaikuttaa kanssakulkijoihinsa. Kun maailma kutsuu, hän voi vastata tai olla vastaamatta. Hän saa tilaisuuden joko uskoa olemassaoloon kuoleman jälkeen, tai olla uskomatta. Elämä on joskus kulkenut kuin ajatteleematta, mutta tuskaisen usein vaarallisia, pimeitä reittejä pitkin.

Tällöin elämänsä kulku on tuonut mukanaan tarpeita, joista huolehtiessa on ollut vaikea ajatella mitään muuta kuin sitä, mikä on hetkessä läsnä.

Vaunuun uupuneet ihmiset hengittävät huolensa, haikeutensa ja ilonsa sisäilmaan. Ihminen, kuin yksi muista, nukkuu. Hän kuulee ratakiskojen kalinan ja kiskojen alle pinottujen kivien kalkkeon. Sähkökaapeleiden hiljainen hymni kuulostaa etäiseltä laululta. Kun hänen päänsä kiertyy takakenoon, eikä hän enää vastustele olevansa olemassa kahdessa paikassa yhtäaikaan, syntyy ymmärrys.

Kyllä. Tämä on tapahtunut aiemmin. Kaikki tämä on piirtynyt historiaan meille tuntemattomana aikana, kun vuoriketjut olivat vielä nuoret ja jyhlät, eivätkä purot olleet raivanneet uomistaan valtajokia. Rajat kulkivat siellä, missä ihminen kulloinkin majaansa piti, saalisti ja viljeli. Vesiväylät veivät villaa pohjoiseen ja kuparia etelään. Naapurikansat tasapainottelivat sodan ja kaupankäynnin välillä. Ihmisen ikä oli lyhyt. Elämänsä kulusta kertoivat laulut, maalaukset ja kansantarinat, jotka tunnetun maailman eri kolkissa toistuivat samankaltaisina. Jotkut tarut kasvoivat kertojiensa mukana, toiset unohtuivat kantajien kuollessa. Nimet ja tapahtumapaikat muuttuivat, tarut pysyivät.

Hallitsijat tekivät voitavansa pitääkseen valtakuntansa koossa ja kansansa tyytyväisinä. Maat syntyivät ja kuolivat. Lempeä, näkymätön käsi johti laumoja synkkien aikojen läpi. Ihminen eli elämänsä vanhojen sukupolvien viitoittamalla tiellä, viljellen ja varjellen. Kaikki, minkä elämä toi mukanaan, hyväksyttiin iättömän maailmanhengen ilmentymänä. Silloin tällöin maailmaan syntyi lapsi, joka huokui tuntematonta voimaa, ja jonka hengen paloa mikään olevainen ei voinut tyydyttää. Nämä lapset eivät saaneet elää kauan, mutta heidät muistettiin jopa vuosisatoja heidän kuolemansa jälkeen. He olivat muiden tietämättä päässeet tietoisiksi suuresta viisaudesta, joka hengitti hiljaa kaikessa elollisessa, valui kosteana saniaisten lehdistä ja yöpakkasten edellä nousi usvapatsaina vedestä.

Kun ihmiset, joissa oli häivähdyksin tietoisuutta, kävivät yksiin, syntyi näitä lapsia yhä useammin. Jokaista voiman lasta kohden syntyi silti useita, jotka eivät osanneet erottaa älyllistä olentoa eläimestä; olentoja, jotka käyttäytyivät himon, ahneuden ja pelon sanelemien sääntöjen mukaan. Kahden ihmislajin yrittäessä elää keskenään sopuosoitussa korvaantuivat ihmisten työkalut, hierarkiat ja

rakennelmat yksi kerrallaan uusilla. Ei kestänyt kauaa ennen kuin se maailma, johon ihminen yön tullen nukahti, kykeni muuttumaan tunnistamattomaksi auringonnousuun mennessä.

Luonto oli kuitenkin sisällyttänyt kieleensä varoitusmerkkejä. Ihminen näki unessa enteitä tapahtuvasta. Usein unia näkivät vain lapset, vanhukset tai vähämielisinä pidetyt ne, jotka olivat tarpeeksi herkkiä kuunnellakseen. Suuret ja voimakkaat eivät pitäneet merkkejä tosina, koska he eivät osanneet luottaa kertojiin. Ajatus siirtyi silmänräpäyksessä mantereen puolelta toiselle ja alkemia karkotti kuolemantaudin ruumiista, maailma luuli siirtyneensä valon aikaan. Silti ne, jotka elivät valjastaakseen luonnon kielen käyttöönsä, herättivät tietämättään nukkuvan hirviön.

Eräänä päivänä valloittajaheimo löysi tuntemattoman voiman, ja manasi sen syöksymään merentakaisen rannikkokaupungin valleja kohden. Menneiden kuninkaiden ja sankareiden marmoripatsaat murtuivat, ihmishengen mahtavat rakennelmat hajoivat tuhkaksi. Tuohon päivään asti kerrottu historia hiiltui maahan kirjoittajiensa jäännösten mukana. Valloittajat liittivät valloitetut alueet omiinsa yrittäen liittää kukistuneen kansan tarinan omaansa. Sotilaat marssivat luun ja tuhkan peittämiä tasankojen ylitse, ja yhtyivät itkuista mykkiin naisiin, joiden lapset syntyivät riivattuina, paiseisina, vain kuollakseen ennen täyttä kuunkiertoa.

Taivas kävi levottomaksi. Tähdet suistuivat reiteiltään. Pohjatuuli nousi keskikesällä repien kukinnot rikki, maa riutui kuivaksi. Happamat sateet rummuttivat neulaset havupuista talven tullen. Hellepäivät päättyivät ankariin pakkasoihin. Tuli tauteja ja epämuodostumia, jopa ennen turvassa olleet ihmiset kärsivät näyistä ja luulivat menettäneensä järkensä. Maanteiden reunustoilla valittivat hirtettyjen aaveet, joita savu ja tuli eivät vaientaneet. Kun uusi myrsky nousi, kansat sulkivat silmänsä, tukkivat korvansa ja humaltuivat kuin mitään ei tapahtuisi.

Valloittajan ikeen alla uudet kansakunnat eivät saaneet nimeä. Uudet sukupolvet unohtivat edeltään menneet, koska he saivat mahdollisuuden vaihtaa henkensä kaikkeen maailman aineeseen. Heillä ei ollut menneisyyttä, eivätkä he ymmärtäneet muuta kuin hetken olemassaolon. Heillä oli vain aistinsa, vaistonsa ja kumma kaipaus, aivan kuin aavesärky jostain tärkeästä, joka olisi jäänyt kauas pois.

Ihmiset kasvoivat umpeen sisältä ja sota jatkui kaukaisilla rajoilla, niin kaukaisilla, ettei kukaan osannut ymmärtää sellaista välimatkaa. Jättimäisten, pyörivien rattaiden kannattelemat koneet nousivat hitaasti taivaille kylvien kuoleman siementä.

Jossain sota oli jo unohdettu. Kauppiaat löivät laskureitaan, kalastajat vetivät verkkojaan. Kaaos oli olemassa vain huhupuheina. Kuvina laonneista ja ruhjoutuneista. Tarinoina uusista aseista, jotka saivat viholliset raapimaan ihonsa rikki ja oksentamaan kuolemaan asti. Vähäosaisten joukosta kerätyt sotilaat etenivät totutusti, joskin ymmärtäen sen, etteivät he voisi koskaan todella ymmärtää sitä voimaa, jonka he vihollistensa edessä valjastivat taisteluun. Valloitus jatkuisi, kunnes olisi olemassa vain yksi valtakunta muuttumaton ja ikuinen.

Mutta, kuten kaikki valtakunnat siihenkin asti, myös tämä valtakunta kävi tyhjäksi sisältä. Luonnon asettamaa lakia ei voinut mikään maallinen päätös voinut halleta. Päivien kulun merkityksettömyyteen leipääntynyt kansa kasvoi tyytymättömyyden siemenestä. Hallitsijasuvut jatkoivat ikuisia orgioitaan, lyöden ahneuden ja juoppohulluuden komentamana toisiaan puukoilla selkään. Vihaiset kansanjoukot löysivät aina uuden saarnaajan kumarrettavakseen, ja vastakkaiset voimat tekivät toisistaan voimattomia.

Hallitsijoiden valvonnan alaisina alkemistit löysivät aineen, jota ihminen ei olisi saanut löytää ennen kuin hänen ymmärryksensä olisi tarpeeksi suuri hallitsemaan sitä. Kun alkemistit antoivat aineen kenraaleille ja kenraalit antoivat käskynsä, nousi taivaalta voimakas ääni, jota seurasi valtoimenaan syöksyvä puhuri ja musta, hapan sade. Vielä edellisenä päivänä kauppiaista ja hurmospuhujista täyttynyt tori ei tulisi enää koskaan kannattelemaan elävää sielua. Kadut peittyivät syvien vetten alle. Syntyi autiomaita, joiden maankuori oli kuin lasia, ja joilla liikkumisen tulevat viisaat jyrkästi lapsiltaan kielsivät. *”Nuo maat ovat kirottuja”*, he puhuivat. *”Noilla mailla ovat Jumalat kävelleet.”*

Kun tuho tuli, ei tuho ollut loputon. Luonnon salaisesta kielestä jäi kuitenkin jäljelle jotain. Zn, sinkki. Au, kulta. Neliometri, tangentti, nuottivain, Amen. Taivaalta kesti vuosituhansia rauhoittua ja tyyntyä. Jääpeitteet kietoivat maan syleilynsä ja vetäytyivät uudelleen, mantereet etäännyivät ja lähentyivät. Hiljalleen maa nousi uuteen kukintoon, ja hurjien saalistajien vartioimat vedet antoivat jälleen kantaa kalaa. Ihmiset takoiivat peitset ja sytyttivät tulen, jotka suojasivat heitä maata

hallitsevilta pedoilta. Hyvien puiden hedelmät ruokkivat vähäistä kansaa. Vuoden suurimpana päivänä kansa kävi yhdessä kiitoslauluun, koska henget olivat olleet armeliaita. Maa ihmisten alla oli jälleen alkanut hyrällä rauhallista hymniään. Unet kertoivat kadonneista, tutut sävelet kantautuivat harppujen ja luuttujen välityksellä iltanuotioille. Vanhat tarinat olivat aavistuksia, tulkitsemattomissa, uudet syntyivät täyttämään Jumalan kaipuun. Sukuyhteisöistä syntyi kyliä, kylistä kauppaloita ja kauppalat syntyivät verkostoiksi, jotka vesireittejä myötäillen paisuivat valtioiksi. Rauha säilyi aina siihen päivään asti, kunnes rajaseuduilta löytyi tuntematon jalanjälki ja metallia, johon oli kaiverrettu kruunupään kuva.

Kesti vuosia ymmärtää, etteivät taivaita hallinneet muinaiset koneet olleet vain harhakuvia. Me näimme häivähdyksiä niistä tallennettuina maailmanhengen muistiin. Nähdessämme ne me kauhistuimme, emmekä voineet ymmärtää hahmon hohtavan heille siitä tajuntamme osasta, joka oli ollut hereillä aiemmin. Ja jos me emme voineet ymmärtää, miten ikinä ymmärtäisivät ne, jotka istuvat paikallaan maailman kulkiessa ohitse? Ne, jotka nautinnon saavuttamista ainoana tavoitteenaan pitäen eläisivät kuin jokainen päivä olisi pois nukkuttava tauti?

Näiden ihmisten ajatuksissa elämä on joko kuluvan hetken asettamista kaiken muun edelle, tai pettyneiden yksilöiden yrityksiä ymmärtää itseään ja sijaansa täydellisessä käsittämättömyydessä. Täysi käsittämättömyys tulisi kyllä tietoiseksi itsestään ihmisen oppiessa käyttämään outoja alkuvoimia, jotka joskus synnyttivät maailman ei-olevasta. Ajan kuivatessa kyyneleitä historian vettyneiltä silmiltä meistä tulisi kuollutta kudosta ja pilke ikuisuuteen, kunnes yritys ymmärtää maailmaa alkaisi uudelleen kvarkkien kulkeman päässä, missä elämän ihme yhtyisi jälleen siihen virtaan, joka kulkee maailmanjärkeä pitkin.

Juna hidastaa vauhtia. Nukkuva havahtuu pääteasemansa kohdalla. Paksussa esikaupungin ilmassa on aavistus saapuvaa sadetta, joka puolta tuntia aiemmin nousi keskustaan. Ihmishahmot kävelevät kukin omille teilleen. Ääriään myöten täyden muovikassin kahva natisee, kun se nousee kulkijan mukaan asemalaiturin kivetykseltä. Matka johtaa ylikulkusillalle vieville kivirappusille. Samalla valveuni hiipii hiljalleen kulkijan muistista tämän havahtuessa liikennevalojen verkkaiseen piipitykseen, ohikulkevien ihmisten puheensorinaan ja jäteautojen mylvinään kauppojen lastauslaitureilla.

Mutta henki elää. Se näkee kaiken. Se on olemassa, aina.

(Tämä kirjoitus on tehty rakkaudesta Vesimiehen ajan mytologiaan ja ajatukseen Jumalasta täydellisenä järkenä, maailman kannattelijana ja kätenä, joka tarttuu jokaiseen, joka uskaltaa ojentaa omansa häntä kohden. Kiittäen Blake, Charroux, von Däniken, Gurdjieff, Hesekiel, Hesse, Apostoli Johannes, Lachmann, Lovecraft, Moore, Ouspensky, Vil, Waugh ja Yrjänä)

Gurdjieff

& myöhemmät itsetarkkailun kurkotukset

teksti: Dennis Lewis

Itsetarkkailu on voimakas tapa ei vain itsen opiskeluun vaan myös muutokseen. Itsetarkkailun toi ensi kertaan länteen G. I. Gurdjieff (1866-1949), huomattava psyykkis-henkisen muutoksen opettaja, osana itsen kohdistuvan työn systeemiään, ja sitä on paras lähestyä pikemminkin täysin uutena suhteena omaan itseen elävänä ja hengittävänä olentona, kuin silkkana tekniikkana. Gurdjieffin mukaan itsetarkkailu on syvin reitti ihmisen mieleen, ruumiiseen ja henkeen. Se mahdollistaa uusien itsetietoisuuden tasojen kokemisen ja siten tietoisemman ja harmonisemman elämän.

Gurdjieff & samastuminen

Gurdjieff uskoi että ehdollistumisesta ja koulutuksesta johtuen useimmat meistä elävät tajuttomina automaateina. Muistamatta todellisia mahdollisuuksiamme, olemustamme, olemme totaalaisesti ”samastuneet” persoonallisuuteemme, kuvaan itsestä, ja kaikkiin hetkellisiin ajatuksiin, tunteisiin, kuviin, päiväunelmiin tai aistimuksiin jotka sieppaavat huomiomme. Koska sanomme ”minä” nopeasti ja mekaanisesti jokaiselle nousevalle ärsykkeelle, etenkin niille jotka tukevat minäkuvaamme, uskomme olevamme itsemme herroja. Huomaamme vain harvoin sisäisen sirpaleisuutemme ja siitä seuraavan tahdon sekä valinnan puutteen. Menetämme itsemme joka hetki yhdelle tai toiselle seikalle, ja elämme etäällä siitä kokonaisuudesta joka on syntymäoikeutemme.

Oli sitten Gurdjieffin kanssa samaa mieltä tai ei, hänen lähestymistapansa itsetarkkailuun ja tietoisuuteen siten kuin P. D. Ouspensky kuvaa kirjassaan Sirpaleita tuntemattomasta opetuksesta (In the Search of Miraculous Fragments of an Unknown Teaching) on vaikuttanut suuresti moniin länsimaisiin psyko-spirituaalisiin opetuksiin ja antaa hyvän lähtökohdan kenelle tahansa joka etsii syvempää ymmärrystä itsestään.

Lisäksi Gurdjieff osoittaa, että tietyt prosessit eivät voi käynnistyä täydessä tietoisuuden valossa, ja itsetarkkailu siten on jo todellisen muutoksen alku

Ensimmäiset itsetarkkailukokeiluni Gurdjieff Foundationissa

Ensi kerran yritin tarkkailla itseäni tosissani vuonna 1967 ryhmässä, jota ohjasivat eräät Gurdjieff Foundationin johtajista. Perustava ponnistuksemme monissa erityisissä Gurdjieffin Työn olosuhteissa – kuten järjestetyssä hiljaisuudessa, keskustelussa, kuuntelussa, liikkeessä, ruumiillisessa työssä ja käsityössä oli nähdä itsemme sellaisena kuin olemme, koettaa olla todistajana läsnä sille mitä kulloinkin tapahtui. Käyttäen Gurdjieffilta periytyviä menetelmiä, pyrimme löytämään itsestämme huomiokyvyn joka voisi panna merkille, oliko sen hetkinen kokemuksemme ajatus, tunne, aistimus, vai jokin näiden tai muiden toimintojen yhdistelmä. Pyrimme myös tarkastelemaan samastumistamme tapoihin, kuten unelmointiin, kuvitteluun, sisäiseen puheeseen, ynnä muuhun, ja todentamaan sisäisen ykseytemme puutteen. Tapojemme tarkastelu vaati usein niiden vastaista toimintaa, ja yrittäessämme tutkia itseämme, meitä muistutettiin olemaan tuomitsematta tai analysoimatta tekemiämme huomioita. Gurdjieffin mukaan tuomitseminen ja analyysi yksinkertaisesti vetäisivät meidät takaisin surkeaan samastumisen kehään ja tietoisuutemme sisältö etenkin sisäiset reaktiomme siihen mitä koimme kuluttaisi senkin vähän vapaan tarkkaavaisuuden jota saattaisi olla jatkuvaa tarkastelua varten. Jos kuitenkin tuomitsemista ja analyysiä esiintyi, kuten usein kävi parhaista aikeistamme huolimatta, meidän tuli yksinkertaisesti vain sisällyttää se tarkastelumme. Lyhyesti, Gurdjieffin Työssä päämääränä oli olla tutkija suhteessa itseemme, olemuksemme ollessa tarkastelun kohde.

Pian ainakin joillekin meistä tuli selväksi, että ollakseen enemmän kuin silkkää mielellistä tai psykologista muistiinmerkintää, itsetarkkailun, niin kuin Gurdjieff sen kuvasi, täytyy mahdollisuuksien mukaan sisältää ruumiimme todelliset prosessit ja energiat. Oman jatkuvan kokeilumme kautta aloimme saada väläyksiä siitä, mitä Gurdjieff tarkoitti kun hän sanoi että ainoastaan maadoittamalla tietoisuutemme elävään tuntumukseen ruumiistamme voi ”Minä Olen”, todellinen olemuksemme, herätä. Vaikka meille kerrottiin, että täysi, kokonainen itsetarkkailu riippuu lopulta siitä, että on avoin korkeammalle energialle, korkeammalle tietoisuudelle, meille

kerrottiin myös, että avoimena oleminen alkaa, kun vapaaehtoisesti suuntaa käytettävissä olevan huomiokyvyn omaan sen hetkiseen ruumiilliseen tilaansa. Gurdjieff tekee selväksi, että ainoastaan silloin kun tavallinen huomiomme on aktiivisesti suunnattu nykyhetken kokemiseen, voi tietoisuuden korkeampi energia ilmaantua, tietoisuus joka yhdistää meidät samanaikaisesti sisäiseen ja ulkoiseen maailmaan.

Niille meistä, jotka toivovat tutkivansa itseään Gurdjieffin itsetarkkailumetodin avulla, lähtökohdan täytyy olla ruumiin kokonaisuistimus. Tämän aistimuksen, eräänlaisen kolmiulotteisen havainnon taustakullisia vasten voimme erottaa sisäisten toimintojemme erilaiset liikkeet ja energiat. Ilman tämän aistimuksen pysyvyyttä itsetarkkailuponnistuksemme muuttuvat nopeasti samastumiseksi ajatuksiin, tunteisiin, unelmiin ja mihin tahansa muuhun ilmiöön.

Gurdjieff, itsetarkkailu & istunnot

Eräs Gurdjieffin Työn perustoista ovat istunnoiksi kutsuttu perustavanlaatuinen sisäisen työn muoto, joka välitetään suullisesti opettajalta oppilaalle. Vaikka monet Gurdjieffin oppilailleen välittämistä istumisharjoituksista eivät ole julkisesti saatavilla, peruslähestymistapa on kuvattu jonkinlaisella tarkkuudella Jean Vayssen erinomaisessa kirjassa *Toward Awakening*, joka esittelee Gurdjieffin opetuksia. Tosin on tietysti tärkeää lopulta oppia kuinka tutkia itseään missä tahansa olosuhteissa, on avuksi aloittaa istumalla hiljaa vähintään kaksikymmentä minuuttia joka aamu silmät suljettuina ja selkäranka suorana mutta rentona. Kun rentoutuminen syvenee tässä yksinkertaisessa asennossa ja tarkkaavaisuuden sallitaan asteittain ottaa valtaansa koko keho, alkaa uusi, monipuolisempi kokemus itsestä. Tämä elämys tekee mahdolliseksi nähdä, kuulla ja tallentaa ajatuksia, tunteita, intuitioita, asentoja, ynnä muuta, ja sitä kuinka nämä moninaiset toiminnot vaikuttavat toisiinsa tässä monimutkaisessa koneessa jota kutsutaan itseksi.

Itsetarkkailu & aistimuksen tasot

Vaikka vasta monen vuoden jälkeen jätettyäni Gurdjieff Foundationin ymmärsin ja muotoilin suuren osa siitä mitä pian seuraa, on itsetarkkailussa

hyödyllistä käsittää alusta lähtien, että aistimus voidaan kokea monella eri tasolla, riippuen ihmisen rentoutumisen ja tarkkaavaisuuden asteesta. Gurdjieff itse ei kylläkään määrittele näitä aistimuksen tasoja, ainakaan missään julkaistussa teoksessaan, mutta ne tulevat melko selviksi syvässä ja jatkuvassa itsetarkkailutyössä. Nämä tasot sisältävät automaattisen säryn ja kivun aistimisen; syvemmän lihasjännityksen ja ristiriitaisuuden aistimisen; tarkemmat lämpötilan ja liikkeen aistimukset; yhtenäisen, pistelevän ihon aistimuksen; elävän ja hengittävän aistimuksen sisäelimestä, luista, kudoksista ja nesteistä; ja yhdistävän aistimuksen ruumiin energiakerroista, jotka yhdistävät kaikkielimet ja toiminnot ihmisen olemuksessa.

Ne jotka jatkavat tietoisien rentoutumisen työtä syventäen yhteyttään omaan kehoonsa, saattavat hetkittäin saavuttaa vielä yhden aistimuksen tason: perustavan, kaiken sisältävän kokemuksen tilasta ja hiljaisuudesta, joka sijaitsee ruumiillisen olemuksemme sydämessä. Vaikka tästä harvoin keskusteltiin Gurdjieff Työssä, se on omien kokemusteni perusteella tärkeä vaihe itsetarkkailutyössä. Ainoastaan tilan ja hiljaisuuden kokemuksen kautta tietoisuus voi syleillä ja toivottaa tervetulleeksi oman itsemme kokonaisuudessaan. Tämä syleily, kutsu on itsen muuttumisen alku.

Monille, jotka ryhtyvät itsetarkkailun sisäiseen työhön, kehon tutkiminen kuitenkin harvoin ulottuu syvemmälle kuin mielelliseen projektiioon aistimuksista. Toisille se sisältää vain aistimuksen ihosta tai pinnallisimmista jännityksistä. Tämä on ymmärrettävää, sillä syvemmälle organisiin meneminen tarkoittaa avautumista sisäisen elämämme ristiriidoille ja hämmennyksille, todellisille voimille, eläimille, kuten Gurdjieff sanoi, jotka meitä liikuttavat. Nämä voimat sisältävät syvimpien pyrkimystemme ja halujemme lisäksi myös traumat, pelot, ahdistukset, huolet ja muut tunteet, jotka on haudattu aivojen, hermoston, luurangon, lihasten ja sisäelinten monimutkaiseen suhdeverkostoon, jota kutsumme kehoksemme. Vaikka Gurdjieffin itsetarkkailun menetelmä on voimakas työkalu itsetutkiskeluun, tarvitaan paljon muutakin kuin harjoitusten ja tekniikkojen käyttöönottoa, jotta oppisi avaamaan itsensä tällä tavalla. Tarvitaan myös paljon tietoa, vilpittömyyttä ja herkkyyttä. Meillä on vähän suoraa tietoisuutta aivojemme ja hermostomme toiminnasta muuten kuin kudostemme, rakenteemme ja liikkeidemme heijastamina. Lisäksi todellisessa harjoituksessa huomiokykymme, joka on yleisesti ottaen melko heikko, vain harvoin yltää syvemmälle kuin pinnallisimpiin kudos-, elin- ja

lihaskerroksiin, jotka ovat ehdollistuneet vuosikausien tiedostamattomuuteen, negatiivisuuteen ja väärinkäyttöön. Työni itseni ja toisten kanssa sekä Gurdjieff Työn parissa että muualla on tehnyt minulle selväksi, että ruumiimme, etenkin sisäelimestömme, ovat asteittain tulleet käsittelemättömien, kohdattaviksi liian latautuneiden tai tuskallisten kokemusten ja vaikutelmien varastoholveiksi. **Elimistön tasapainon** (homeostaasin) ja selviytymisen nimissä hermojärjestelmämme sulkee ovet näihin kysymyksiin eräänlaisen elimellisen muistinmenetyksen avulla. Mutta varastoholvien lukittuna pitäminen kuluttaa valtavat määrät energiaa ja luo epäjärjestystä olemuksemme syvimmillä tasoilla.

Itseaistinnan & kuuntelemisen työ

Itsetarkkailua harjoittaessa on tärkeää nähdä missä tarkkaavaisuus vaikuttaa pysähtyvän minne se ei voi edetä. Tämä on mahdollista itseaistinnaksi kutsumani menetelmän avulla. Itseaistinta on eräänlaista kehollista näkemistä ja kuuntelemista, jossa aloitetaan silmien ja korvien aistimisella ja tuntemisella aistimukseen sisällytetään myös niiden vastaanottamat aistimukset ja tämän kokemuksen ja vastaanottavaisuuden annetaan laajentua asteittain kaikkialle ruumiiseen. Tämän laajenemisen täytyy sisältää tietoiset lihakset ja luuston yhtä hyvin kuin sydämen, keuhkot, pallean, ruuansulatuselimistön, sukupuolielimet ja muut elimet. Sillä näissä paikoissa ylläpidetään syvimpiä energian muotoja käyttäytymisemme todellisia lähteitä. Ja usein näissä paikoissa ilmenevät selkeimmin, fyysisesti, henkilökohtaiset rajoitteemme (etenkin tarpeettomat jännitykset ja ristiriitaisuudet joiden Gurdjieff sanoo kuluttavan sisäiseen työhön tarvitsemaamme energiaa) kokonaisuuden kokemiseen. Näitä ilmenemiä aistimalla, niitä ikään kuin tarkkaavaisuuden rajalle asti avaamalla, voimme alkaa nähdä ja muuttaa kokemuksia ja vaikutelmia niin menneitä kuin tämänhetkisiä, jotka ovat lukittuina tietoisuuden ulkopuolelle.

Ryhtyessämme tähän itseaistinnan työhön on tärkeää lähestyä itseämme sekä hienotunteisesti että myötätunnolla. Meillä on kestänyt vuosia tulla siksi mitä tänään olemme, on kerrassaan mahdotonta lävistää tai nähdä kokonaisuutemme rajoitteita (joita Gurdjieff kutsuu purskureiksi) pelkällä ponnistamisella tai tahdonvoimalla. Se ei myöskään ole suositeltavaa, varoittaa Gurdjieff, sillä kaikista rajoitteista tai

tahdonvoimalla. Se ei myöskään ole suositeltavaa, varoittaa Gurdjieff, sillä kaikista rajoitteista tai puskureista kerralla luopuminen olisi sietämättömän tuskallinen kokemus (näkisimmehän itsemme sellaisina kuin todella olemme), kokemus, joka helposti suistaisi elämämme kaaokseen. Sen sijaan tarvitaan voimankäytöstä pidättymistä ja avoimuutta sitä kohtaan, mitä kunakin hetkenä voimme nähdä, tarvitaan syvä sisäinen tervetulleeksi toivottamisen ele riippumatta siitä, mitä ikinä koemme. Kokemukseni on, että silloin kun näyttää mahdottomalta edetä pidemmälle rajoitteiden tiedostamisessa, voimme palata hieman taaksepäin ja antaa tämän rajoitteen aistimuksen syventyä. Kun tuomme tarkkaavaisuutemme takaisin edelliseen helpotuksen tunteeseen, sympaattinen hermosto voi rentouttaa ruuvipenkkimäisen otteensa ja osa jännityksestämme voi alkaa sulaa itsestään. Voimme myös yrittää antaa huomiomme siirtyä niihin osiin itseämme, jotka ovat vapaampia ja rentoutuneempia. Sitten yksinkertaisesti annamme tuon helpottuneisuuden ja mukavuuden tunteen laajentua niihin kehonosiin, jotka ovat jännittyneempiä. Kun jotkin pinnallisemmista jännityksistä alkavat sulaa, on mahdollista tutkia elimistön syvempiä jännityksen tasoja ja aistia tunteita ja kokemuksia, joita niihin liittyy.

Ne meistä, jotka ryhtyvät tähän itseaistintaan vakavissaan, tulevat lopulta näkemään, että todellinen avain sekä itsetuntemukseen että itsen muuttamiseen on tunteissamme ja emootioissamme. Gurdjieff tekee selväksi, että tunteemme ja emootiomme ovat hevoset, jotka vetävät ruumiimme vaunuja. Ja tunteemme ja emootiomme kaikkein selvimmin muotoilevat ja heijastavat suhteitamme, asenteitamme itseemme ja maailmaan. Kun jatkamme itseaistinnan työtä, tulemme esimerkiksi näkemään, että tiettyntyyppiset tunteet avaavat meidät, sallien tietoisuuden vapaasti liikkua elimistömme läpi, kun taas toiset tunteet sulkevat meidät, lukiten tietoisuuden ja vaikutelmat ulos. Tulemme myös vakuuttuneiksi, että todellinen tunteiden opiskelu ja tutkiminen ei ole mielellinen tai psykologinen prosessi, vaan ennemminkin fyysinen.

Itsetarkkailu & hengittäminen

Kun meitä kutsutaan sisäisestä olemuksestamme kohti itsetarkkailutyön syventämistä, alamme nähdä, kuten Gurdjieff osoittaa, kuinka vaikeaa on

tutkia tunteita etenkin niitä, joita olemme pitkällisesti harjoitelleet välttämään, joita emme ole koskaan täysin sulattaneet. Onneksi keho antaa meille suoran reitin tunne-elämäämme. Vaikka Gurdjieff ei puhu tästä, ainakaan missään kirjoituksissa, joita olen nähnyt, tämä reitti on kokemukseni mukaan hengitys. Hengitys ei ainoastaan yhdistä meitä ulkomaailmaan, se yhdistää myös ruumiimme, mielemme, tunteemme ja henkemme, ja osoittaa meille kussakin hetkessä vaikuttavat voimat, jos vain olemme herkistyneitä sille. Hengityksemme voi jopa auttaa meitä näyttämällä, missä kohtaa kehoamme resonovat kokemukset ja vaikutelmat joita olemme kyvyttömiä kohtaamaan.

Gurdjieff varoittaa oikeutetusti, että yritykset manipuloida tai muuttaa hengitystä ilman riittävää tietoa elimistöstä voi ajan myötä aiheuttaa monia ongelmia. On siis ratkaisevaa, erityisesti itsetarkkailun alkuvaiheessa, oppia aistimaan ja seuraamaan hengitystä ilman yritystä muuttaa sitä millään tavalla. Tietoni mukaan Gurdjieff ei koskaan puhu tästä kirjoituksissaan, mutta hengityksen seuraamisen harjoitus on tärkeä osa istuntoja sellaisina kuin Gurdjieff ne esitti. Syitä tähän on monia, mutta kaksi ovat nähdäkseni tärkeimpiä: ensinnäkin, hengitystä seuraamalla voimme tasapainottaa ja voimistaa sisäistä huomiokykyämme; toiseksi, hengitys heijastaa kunakin hetkenä kaikkea elimistön sisällä ja ulkona tapahtuvaa ja siten antaa voimakkaan välineen itsetarkkailuun.

Oma lähestymistapani hengityksen kanssa työskentelyyn, joka on kehittynyt sekä Gurdjieff Työstä että monista muistakin perinteistä saamieni kokemusten kautta, alkaa yksinkertaisesti seuraamalla ilmaa, kun se kulkee sisään ja ulos nenästä. Myöhemmin voi seurata varsinaista ilman liikettä keuhkoihin ja ulos. Voi myös aistia, missä kohti kehoa hengitys tuntuu. Tuntuuko se hartioissa, rinnassa tai alavatsassa? Nousevatko hartiani kun hengitän sisään? Liikkuuko vatsani ulos tai sisään? Tunnenko hengityksen kyljissäni, selässäni, lantiossani? Kun aistin hengitystäni, asettuvatko sisään- ja uloshengitykset kehooni tasaisesti ja harmonisesti, vai tuntuvatko ne työntävän yhteen tai toiseen suuntaan? Mitä jännityksiä tunnen? Miltä hengitykseni kuulostaa? Kun aistin hengitykseni sijainnin, tunnenko itseni rauhalliseksi, hermostuneeksi, vihaiseksi, iloiseksi, surulliseksi, tylsistyneeksi, omapäiseksi? Ajattelenko olevani sitkeä tai jäykkä? Mitä tunnen ja ajattelen? Ja tämän hengitykseen kohdistuvan työn kehittyneemmällä tasoilla voi jopa aistia tietyn energian joka vaikuttaa tulevan kehoon joka hengityksessä, ja tämän energian liikkeitä kehossa voi seurata.

Tarkoituksena on yksinkertaisesti havainnoida ei analysoida, tuomita tai manipuloida. Kuten sanoin aiemmin ja kuten Gurdjieff varoittaa, ilman riittävää tietoisuutta ja itsetuntemusta, jokainen yritys muuttaa hengitystä voi aiheuttaa monia ongelmia.

Ne, jotka työskentelevät hengityksensä kanssa tällä tavoin pitkän aikaa, alkavat saada monia ihmeellisiä ja paljastavia vaikutelmia itsestään. Ja, ehkä yhtä tärkeää, he alkavat, kuten sanoin, kehittää vahvempaa, pysyvämpää huomiokykyä, joka ei ole nopeasti kadotettavissa tunnereaktioiden vaikutuksesta. Mutta avain on jatkaa havainnointia, käyttämällä hengitystä polkuna koko elimistön kokemiseen. Voi esimerkiksi tutkia, kuten itse usein teen, kuinka voimakkaan tahdon ja minäkuvaan samastumisen hetkinä hengitys vaikuttaa menevän äänekkäästi ylös kohotettuihin hartioihin, lihakset jännittyvät ja koko vatsaontelo on vedetty ylös. Tai voi huomata, kuten itse olen, kuinka hiljaisina vastaanottavaisina hetkinä hengitys keskittyy itsestään hiljaisesti navan taakse, Alemman Tan Tienin Haraan (zeniläinen termi, tarkoittaa alavatsan energiakeskusta suom. huom.), ja koko ruumis vaikuttaa rentoutuvan ja hengittävän.

Tämä itsetarkkailun lähestymistapa on hyvin intiimi ja syvä, koska se antaa jokaiselle meistä mahdollisuuden oppia enemmän itsestämme suorimmalla mahdollisella tavalla. Lisäksi se alkaa vaikuttaa koko olemukseemme: tietoisuuden valo alkaa lävistää olemuksemme pimeitä syvyyksiä, rentouttaa ruumiinrakennettamme ja kudoksiamme ja asteittain sallii energian vapaampaa virtaamista harmonisemmin ja säännönmukaisemmin. Joka tapauksessa, jotta itsetarkkailu antaisi täydellisimmän mahdollisen itsetuntemuksen ja muutoksen, useimmat meistä tarvitsevat lopulta apua Gurdjieffin Työn kaltaiselta ryhmältä tai opettajalta, mutta myös keho-terapeutilta.

Kuten Gurdjieff on tehnyt selväksi, Autenttisia ulkopuolisia opettajia tai ryhmiä tarvitaan tuomaan saataville uudet ideat, näkökulmat ja erityisolosuhteet, joita tarvitaan, jotta vapautuisimme kapeista asenteistamme ja tarkastelisimme itseämme rehellisemmin. Opettajan ohjauksessa tai muiden vakavasti omaa luontoaan tutkivien kanssa työskennellessä, meidän on pakko vastaanottaa shokkeja jotka auttavat meitä heräämään useammin omasta toiveajattelustamme ja näkemään itsemme selvemmin. Omassa 18 vuotta kestäneessä opiskelussani ja ryhmänjohtamisessa erityisissä olosuhteissa Gurdjieffin Työssä, minun oli mahdollista tutkia sellaisia itseni puolia joita oli miltei mahdoton tutkia tavallisen elämän olosuhteissa. Vaikka nämä tutkimukset, erityisesti ne jotka liittyvät yhtenäisyyden puutteeseeni,

valheelliseen ylpeydentuntooni, ja syvään turvattomuudentunteeni, olivat harvoin miellyttäviä, ne olivat ehdottoman välttämättömiä oman ymmärrykseni ja tietoisuuteni kasvulle.

Jopa Gurdjieffin Työn erityisolosuhteissa itsetarkkailu ei kuitenkaan aina tuo valoon kaikkea syvimmistä käyttäytymisemme ja olemuksemme lähteistä. Ehdollistumisemme perheeseen, ystäviin, koulutukseen ja yhteiskuntaan ja voimakkaat riippuvuussuhteet joita ruumiinrakenteemme, hengityksemme ja tunteidemme välillä on, aiheuttavat sen, että miltei aina lihaksissamme, sisäelimissämme ja hermojärjestelmässämme on syviä ristiriitoja, jännityksiä ja epäharmonioita, joita ei voi aistia muutoin kuin syvän ja suoran hengitykseen ja kehoon kohdistuvan työn kautta. Useissa tapauksissa tämä vaatii apua taitavalta keho-terapeutilta tai henkiseltä opettajalta joka hyödyntää kehotyöskentelyä auttaakseen meitä kokemaan ne tavat, joilla kehomme eivät vain heijasta, mutta myös ylläpitävät voimakkaita tunteellisia asenteita, joita meidän on mahdoton tutkia itse, vaikka yritämme kuinka kovasti tai kuinka herkkiä olemmekaan. Monesti tätä työtä ei voida tehdä vain sanoin, liikkein ja mietiskelyin. Työssä voidaan myös tarvita toisen ihmisen kosketuksen taidetta ja tiedettä, jotta syvempi kehollinen energiamme ja tietoisuutemme heräisi ja tulisi ohjatuksi syvällä piilevien jännitysten, ristiriitojen ja olemuksemme aistimuksellisten epätasapainojen läpi.

Omassa itsetarkkailutyössäni olen suuresti hyötynyt en vain ihmeellisistä Gurdjieffin Työn olosuhteista (jotka mahdollistavat itsemme näkemisen puolueettomasti), mutta myös intensiivisestä ruumiin tutkimisesta muutaman keho-terapeutin ja henkisen opettajan kanssa, mukaan lukien Feldenkrais rakenteellisen integraatiotyön ja myös erityisen Chi Nei Tsangiksi kutsutun taolaisen vatsahieronnan ja hengitystyön harjoittajia. Molemmissa menetelmissä mutta erityisesti Chi Nei Tsangissa minun oli mahdollista kokea vain muutamassa vuodessa monia syviä riippuvuussuhteita mielen, ruumiin ja tunteiden välillä, jotka olivat harhauttaneet minua vuosikautia. Minulle kuitenkin on selvää, että ilman pitkäjänteistä harjoitustani itsetarkkailussa Gurdjieffin Työn parissa, ilman sen oppimista, kuinka kääntää huomioni omaan sisäiseen olemukseeni miltei missä tahansa elämäni tilanteessa, eivät kokemukseni näiden opettajien ja harjoittajien kanssa olisi ylittäneet tiettyjen tärkeiden terveystaiteiden ja kiintoisien psykologisten huomioiden tuolle puolen.

Jos Gurdjieffin itsetarkkailumetodi on perustavanlaatuinen polku olemukseemme, se

voi johtaa siihen vain, jos olemme halukkaita todella paljastamaan itsemme itsellemme. Mitä tarvitaan, Gurdjieff sanoo, on sisäinen vilpittömyys. Mutta tämä taipumus tulla paljastetuksi, halu olla läsnä itsellemme huipulta pohjalle ja ulkoa sisään, tarvitsee tukea erityisolosuhteilta ja ihmisiltä jotka voivat auttaa meitä palaamaan omaan todelliseen kotiimme tässä maailmassa kehoomme ja ottamaan haltuun joka kerros ja huone tässä kodissa. Ei riitä, että tutustuu kotiin suuntaamalla voimakkaan spottivalon yläkerrasta lempihuoneeseen. Jokaisen huoneen ovi tulee avata, myös kellarin ovi, ja täytyy todella astua huoneisiin ja valaista ne. Tämä ei ole helppoa, mutta mahdollista erityisesti niille, jotka muistavat, että vain elävän, hengittävän kokonaisuutemme aistimisen kautta voimme elää tietoista, harmonista elämää. Tämä aistimus jota eivät sumenna tiedostamattomat, lihaksien ja elinten tuottamat tunteelliset asenteet on elämän ja sen sydämessä sijaitsevan ihmeellisen tilan ja hiljaisuuden aistimus.

Copyright Dennis Lewis 1997

Artikkeli, joka on korjattu versio alun perin Gnosis-lehden numerossa 29 julkaistusta artikkelista, on saatavilla Dennis Lewisin internetsivuilla: <http://www.dennislewis.org/self-observation.htm>

Suomeksi käänsi Jonimatti Joutsijärvi syksyllä 2006

